

דברי תורה

שנת תשע"ה • גליון מ' • דברים (חזון)

שיעור בענייני בין המצרים
ליל שישי דברים – תשע"ד לפ"ק
דברי נחמה תשעה באב לאחר מנחה
תשע"ד לפ"ק
שיעור בספר מסילת ישרים
שיעור נ"א (ב)
פנינים

מדור משפחת שענבערגער

שיעור בענייני ימי בין המצרים

ליל שישי פרשת דברים

בעיה"ק ירושלים תובב"א – שנת תשע"ד לפ"ק

הבכיה התמידית של הלב 'איה מקום כבודו' הוא תיקון לבכיה של חינוך, ועי"ז מתגלה כי הא גופא הוא מקום כבודו, והמסתעף.

השכינה בבית המקדש כתיב, "כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד היום הזה" (ירמיה לז, לא), ופירשו חז"ל (ויק"ר יב, ט), דהיינו מכיון ששלמה נשא את בת פרעה בלילה זה שבה השלים את בנין בית המקדש, והיה ישן עד ד' שעות ביום, ומפתחות של בית המקדש נתונות תחת ראשו, הדא הוא דתנן (ערוות פ"ו מ"א), על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. ונראה מכך כי לעת עתה עדיין לא היה לנו בנין בית המקדש כנכון, ועיקר בית המקדש כנכון הוא הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו.

וחזינן זאת נמי בענין מאמר חז"ל הנ"ל, ד"ביום שמחת לבו" זה בנין בית המקדש, והרי לעומת זאת אמרו חז"ל (פנמומא אטרי ג'), דהקב"ה עדיין לא שמח בעולמו, דכתיב "ישמח ה' במעשיו" (ספרי קד, לא), 'שמח ה' במעשיו' אין כתיב כאן, אלא "ישמח", ואימתי "ישמח", במעשיהם של צדיקים לעתיד לבוא. ושוב בהכרח לומר, כי השמחה שהיתה בזמן בנין המשכן, ובזמן בנין בית המקדש הראשון כנ"ל, לא היתה שמחה שלימה, שהרי עדיין לא שמח ה' בעולמו, ושמחה זו לא היתה אלא מעין השמחה דלעתיד, ומהאי טעמא אכן לא נתקיימה כדבעי שמחה זו, ד"יום שמחת לבו" כנכון יהא רק בבנין בית המקדש השלישי שיבנה בב"א.

א.

הנה מקום המקדש הוא מקום נורא עד מאד, וחזינן מכמה בחי' כי עדיין לא זכינו מעולם לבנין זה כנכון, וכגון מצד מה שמצינו חידוש גדול הבולט ביותר בכל בתי המקדש שהיו לכלל ישראל עד עתה, דבשעה הראשונה ממש של בנין זה, תיכף כאשר ירדה השכינה לשכון בתחתונים, ואשר זמן זה היה צריך להיות בו שמחה גדולה, ואכן היה אז שמחה גדולה ביותר, וכדכתיב "ביום שמחת לבו" (ש"ש ג, יא), ודרשו חז"ל (פנמומא טו:), זה בנין בית המקדש, וכמו"כ אמרו חז"ל (מגילה י:), על יום חנוכת המשכן, אותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ. ומ"מ תיכף באותו מקום ובאותו זמן, באותו הרגע ממש שבו ירדה השכינה לתחתונים, נעשה ערובי'א בשמחה זו. וחזינן זאת בבנין המשכן, דכתיב "ותצא אש מלפני ה', ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים, וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם" (ויקרא ט, כד), אמנם מיד אח"כ כתיב "ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו, ויתנו בהן אש, וישימו עליה קטורת, ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, ותצא אש מלפני ה', ותאכל אותם, וימותו לפני ה'" (ש"ס י, א-ג), ומסיק (פסוק ו'), "ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'". וכמו"כ היה בבנין בית המקדש הראשון ע"י שלמה המלך, דעל אותו היום שבו באה השראה

ענייני ימי בין המצרים

לשום את שמו שם, לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם, ואת מעשרותיכם, ואת תרומת ידכם, ונדריכם ונדבותיכם, ובכורות בקרכם וצאנכם" (דברים יב, ה'). ולעומת זאת כתב הרמב"ן (שמות כה, ה'), כי עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כמו שאמר "ונועדתי לך שם, ודברתי אתך מעל הכפורת" (שם פסוק כ"ז), על כן הקדים הארון והכפורת בכאן כי הוא מוקדם במעלה וכו', ויורו על ענין המשכן שבעבורם נעשה. ולדבריו נמצא כי עיקר ענין בית המקדש הוא בבחי' התורה הנלמדת ע"פ המח.

ותמצית ביאור הענין הוא, דאכן ישנם ב' בחי' של בית המקדש, בחי' מח ובחי' לב, ועל כך אמרו חז"ל (עיונין ז), אשכחן מקדש דאיקרי משכן, ומשכן דאיקרי מקדש, המשכן שהיה בדור המדבר, דור דעה, הוא בבחי' מח, ועיקר עניינו היה כהמשכה ממתן תורה, ואזי היה עיקר החפץ במשכן במקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כדברי הרמב"ן, ועל כך מורה שם 'משכן' מלשון השראת השכינה בתחתונים מעילא לתתא. ואילו בחי' מקדש הוא לשון התקדשות התחתונים מתתא לעילא, להכין עצמם לכך שיהיו מקום קדוש עד שתוכל השכינה לשכון בינותם, וזהו בחי' לב, ומצד זה נחשב כי עיקר ענין בית המקדש הוא הקרבת הקרבנות, אשר זהו עבודה הבאה מתתא לעילא. ועל ב' מדרגות אלו כתיב ג"כ "ביום חתונתו וביום שמחת לבו", ודרשו חז"ל, "יום חתונתו" זה מתן תורה, "יום שמחת לבו" זה בנין בית המקדש, דפשוטות ענין התורה הוא בבחי' מח כנ"ל, ולמעלה ממנו הוא מעלת בית המקדש, דבית המקדש הוא המשך של מתן תורה, וכדכתב הרמב"ן (שם), דסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר, וכמו שנאמר שם "וישכון כבוד ה' על הר סיני" (שם כד, טו), כן כתוב במשכן "וכבוד ה' מלא את המשכן" (שם מ, לד), עכ"ל. ונמצא כי כל מה שכתוב במתן תורה היה גם במשכן, ויתר על כן, דבית המקדש הוא השלמת מתן תורה להיותו גם בבחי' "שמחת לבו".

ובצד הקדושה אכן צריך לכלול את המח והלב כאחד, דהתורה הנלמדת ע"פ המח צריך ללמדה גם עם פתיחת לב, וזהו בחי' תורה לשמה, ולעומת זאת על הלימוד שבא בלא לב כתיב, "למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין" (משלי י, טו). וכמו"כ חזינו כי גם בעת מתן תורה הקריבו קרבנות, וכדכתיב "ויבן מזבח תחת ההר וכו', וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות, ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים" (שם כד, ד"ה), וכן נמי קרבן התמיד אשר עליו משלימים את כל הקרבנות כולם נאמר בו "עולת תמיד העשויה בהר סיני" (נמצא כה, ו), ונמצא כי עבודת הקרבנות שהוא עבודת הלב היה כלול גם בעת מתן תורה שבבחי' מח. וכמו"כ בבית עולמים נתכללו שני עניינים אלו כאחד, דבענין מזבח הקטורת נחשב כי הכניסו לפנים את עבודת הקרבנות, וקירבוהו אל מקום הארון, ולעומת זאת נרות המנורה הם בבחי' הוצאת הארון לחוץ. ושתי עבודות אלו דקטורת ומנורה אכן באים כאחד, וכדכתיב "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים

וביאור הענין הוא, בהקדם, דהנה נודע כי בנין בית המקדש שהוא בית אבנים בא ע"י בחי' כ"ב האותיות המכונות בספר יצירה בשם 'אבנים', וכמו"כ המשכן שלא היה בית אבנים, מ"מ הוא ג"כ בבחי' האותיות, וכמאמר חז"ל (נרכות נה), אמר רב יהודה אמר רב, יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. וכן חזינו לעומת זאת בדור הפלגה, שהם באו לבנות "עיר ומגדל וראשו בשמים" (נלשתי יא, ד), והיה זאת לעומת ירושלים ובית המקדש (פרי לדיק ל"ה אות י"ד), ולכן נמי האבנים שמהם רצו לבנות את המגדל היו מעשי ידי אדם, ודלא כבית המקדש הנבנה באבנים שנבראו בששת ימי בראשית, מעשי ידי הקב"ה, וכדכתיב בהו "הבה נלכנה לבנים ונשרפה לשרפה, ותהי להם הלבנה לאבן, והחמר היה להם לחומר" (נלשתי יא, ג). ולכן בא גם ענשם בענין האותיות שהם בבחי' אבנים כנ"ל, וכדכתיב בהו "הבה נדרה ונבלה שם שפתם" (שם פסוק ו'), דמכיון שהאבנים שלהם היו מעשי ידי אדם, ולא אבנים טבעיות מעשי הקב"ה, לכך נמי אבדו את הלשון הטבעית של הנשמה שהוא לשון הקודש, ואשר בלשון זה נבראו כל מעשה בראשית, וכמו"כ חיות כל הנבראים נמשך מכח לשון הקודש, דהגדרת החיות הפנימית של כל דבר הוא ע"פ שמו בלשון הקודש, ולעומת זאת שפת האומות אינו אלא הסכמת בני אדם. וכן נמי "נבלה" אתון לבנה, ענין הלבנים שמהם רצו לבנות את המגדל, וכמו"כ הוא לשון פגור נבילה שאין בה חיות, והוא כענין מה שאמרו חז"ל (ויק"ר א, טו), כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, ונמצא כי במקום שאין בו חיות הדעת ה"ז בבחי' נבילה. וכן נמי "נבלה" לשון נפילה, דב' ופ' מתחלפים בחילוף אותיות בומ"ף, והיינו אשר לשונם של אומות העולם יש בו נפילה, לעומת כלל ישראל המדברים בלשון הקודש שנאמר בהו 'ורוממתנו מכל הלשונות'. ועכ"פ נמצא כי מן האותיות והדיבור של לשון הקודש נעשים אבנים אשר על ידם בונים את בנין בית המקדש.

והנה בענין האותיות והאבנים אשר על ידם אפשר לבנות את בית המקדש ישנם ג"כ כמה מדרגות, דהנה הדיבור בא לגלות ולבאר עניינים כמוסים, אמנם ישנם דיבורים הבאים לגלות ולבאר דברי חכמה, והם מתייחסים אל המח, וישנם דיבורים המתייחסים אל הלב, והם באים לגלות ולבאר את הרגשי הלב. וביתר עומק, הנה ייעוד הדיבור אינו רק לבאר את הענין הנעלם במח ובלב ולגלותו לחוץ, אלא עומק ייעודו הוא לגלות את הרזא דיחוד, דהמח והלב הם שני ראשי איברי האדם, ב' מקורות החיות שבו, וישנו יחוד המתייחס יותר אל המח, וכמו"כ ישנו יחוד אחר המתייחס יותר אל הלב, דהלב לבדו הוא שעומד על סוד יחוד זה, ואלו הן ב' מדרגות בענין בית המקדש, וכדנבאר באריכות במקום אחר, דהרמב"ם כתב בריש הלכות בית הבחירה (פ"א ה"א), מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, ולדבריו נמצא כי עיקר ענין בית המקדש הוא מצד מה שזהו מקום הקרבת קרבנות, ואשר זהו עבודה שבלב. ויסוד זה בנוי על פסוק מפורש, דכתיב "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם

ענייני ימי בין המצרים

דקדושה, בחי' עקרת הבית, ותיקון זה בא ע"י הכנעת המלכות והנוק' דסט"א, ולכך חזינן כי כל בית המקדש נבנה אחר ת"פ שנה מן הענין שקדם לו, דבית המקדש הראשון נבנה ת"פ שנה אחר יציאת מצרים, ובית המקדש השני נבנה ת"פ שנה אחר בנין בית המקדש הראשון, והיינו מכיון שהנוק' דסט"א נקראת לילי"ת שבגמ' ת"פ, וכל ענין בית המקדש נמשך ע"י הכנעת המלכות והנוק' דסט"א זו, ומכאן זה נבנית המלכות והנוק' דקדושה בבחי' בנין בית המקדש. וי"ל נמי עד"ז כי זהו ג"כ ענין תיבת נח, ואשר נח החל לבנותה בהיותו בן ת"פ שנה, והיינו נמי מכיון שתיבה זו נחשבת כבית המקדש הראשון שהיה בעולם כנודע, שהרי באותה שעה היה המבול מים על הארץ, וכל מציאות הבריאה וקיומה לא היה אלא בתיבה, ונמצא כי התיבה נחשבת כהמקום הראשון בעולם שנכלל בו כלליות כל הבריאה כולה, אשר זהו בחי' בית המקדש, ולכך בא גם בנין זה ע"י הכנעת הנוק' דסט"א, ומהאי טעמא היה נח בן ת"פ שנה בשעה שהחל לבנות את התיבה. ולעומת זאת חרבן בית המקדש הוא בבחי' בכיה כנ"ל, והיינו מכיון שחרבן זה הוא בבחי' התגברות הנוק' דסט"א הנקראת לילי"ת ע"ש יללה ובכיה.

ומעתה הנה בכך מבואר ענין הפלא הנ"ל שמצינו במשכן ובבית המקדש, דהיה בהם קלקול תיכף בשעה ראשונה שבאה השכינה לשרות בהם, והיינו כנודע מאי דאיתא בזוה"ק (מ"ג ל"א), כי בסט"א הנקבה היא יותר חזקה מהזכר, וכתב הרה"ק בעל האור החיים הק' זי"ע (נלש"ט מט, י"א), כי כדבר הזה ובחזיון הראוני בחלום, שהאבתי במלחמה עם הזכר, ויהי נקל בעיני להכניעו, והפלתי אותו בכוחי, ולנקבה נתאמצתי בכל כוחי כמה פעמים, ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ, אך לא כבעלה הזכר. וה"נ עדיין לא עלה בידינו מעולם להכניע את הנוק' דסט"א בשלימות כנכון, ולכך נעשו קלקולים תיכף בראשית השראת השכינה בבית המקדש, והוא הוראה על כי עדיין לא היה לנו מעולם בנין בית המקדש כנכון.

וקלקול זה שהיה במשכן ובבית המקדש אכן הוא בבחי' התגברות הנוק' דסט"א, דנדב ואביהוא הקריבו אש זרה לפני ה' אשר לא צוה אותם, ואיתא בזוה"ק (מ"א קט"ו), ד"אש זרה" היינו בחי' אשה זרה, והיינו אשר הם רצו להקריב את הנוק' דסט"א אל הקודש, ונמשך זאת להם מכיון שהם ידעו כי כל ענין בית המקדש הוא להכניע את הנוק' דסט"א כנ"ל, והם היו סבורים כי באותה שעה כבר הגיע הזמן לכך שיוכלו לקרב אותה אל הקודש. אמנם על כך כתיב "אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימותו, ויאמר ה' אל משה, דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש" (ויקרא טו, כ"ג), דהנה הנוק' מכונה ג"כ בשם עת (ויה"ק ט"ז), ועל כך קאמר "ואל יבוא בכל עת אל הקודש", דעדיין לא בא הזמן לכך שיוכלו לקרב את כל בחי' עת אל הקודש, ועדיין ישנו בחי' עת דסט"א אשר לעת עתה אי אפשר לקרבה אל הקודש,

יקטירנה" (שמות ל, ט), ועי"ז בא היחוד בין הארון העומד לפני ולפנים עם מזבח החיצון. וביותר בא יחוד זה ביום הכיפורים ובחנוכה, דביום הכיפורים הביאו את כף הקטורת לפני ולפנים אל מקום הארון ממש, ובחנוכה הוציאו את המנורה אל החוץ ממש, כענין 'והדליקו נרות בחצרות קדשך'. אלא שעל אף התכללות זו, מ"מ לפעמים נחשב כי עיקר המכוון הוא המח, ולפעמים נחשב כי עיקר המכוון הוא הלב, ומדרגת "יום חתונתו" זה מתן תורה היינו בחי' תורה שעדיין לא נתגלה בה מדרגת "שמחת לב", דהתורה היתה אז עדיין בגדר מח גרידא, ולא היה בה שלימות ממש הבא ע"י התכללות המח והלב כאחד, ולמעלה ממנו הוא ענין "יום שמחת לב" זה בנין בית המקדש, אשר אזי נתגלה גם בחי' הלב, דעיקר מעלת בית המקדש על מתן תורה הוא מצד ענין המזבח שבו, ענין עבודה שבלב.

ואכן מצינו כי עיקר הבחירה שבחר השי"ת הוא בבחי' 'מקדש' שהוא בחי' לב, ולא בבחי' 'משכן' שהוא בחי' מח, דהמשכן הלך ונסע מאוהל לאוהל, וממקום אחד למקום אחר, ואילו כאשר הגיעו אל בית המקדש כתיב, "כי בחר ה' בציון, איוה למושב לו, זאת מנוחתי עדי עד, פה אשב כי איויתיה" (תהלים קל"ג, י"ד). וכן נמי חזינן כי הכתוב אומר על המשכן שקדם לבית המקדש לשונות שכאלו, אשר לולי שהכתוב אמרן לא היה אפשר לחזור עליהם, דכתיב "וימאס באהל יוסף, ובשבט אפרים לא בחר, ויבחר את שבט יהודה, את הר ציון אשר אהב, ויבן כמו רמים מקדשו, כארץ יסדה לעולם, ויבחר בדוד עבדו" (שם ע"ב, ס"ז), ואע"פ שגם אוהל יוסף היה משכן ה', מ"מ מעלת משכן זה היה מצד הארון גרידא, בבחי' מח, ואילו הבחירה שבחר השי"ת הוא בבחי' מקדש, בחי' לב. ועיקר מעלת בית המקדש בבחי' זו הוא ע"ד הנ"ל, אשר בו נעשה יחוד נעלה שאינו מושג אלא ע"י הלב, ואילו המח אינו משיג אותו, והאותיות אשר על ידם נבנה בית המקדש זה הם אותיות הנמשכות מלבו של דוד המלך, וכדכתיב "ויהי עם לב"ב דוד אבי לבנות בית לשם ה' אלקי ישראל" (מ"א ט, יז), ואותיות אלו מגלים את הרגשי הלב כנ"ל, ועל ידם מתגלה יחוד נעלה שבבחי' לב.

והנה חילוק גדול הוא זה אם היחוד בא מצד המח או מצד הלב, ובכך מונח עומק ענין תשעה באב אשר בו בכו בכיה של חנם, ולכך נקבע בו בכיה לדורות (מעני"ט נט), דכתיב "בכו תבכה בלילה" (איכה א, ג), ולעומת זאת מכונה תשעה באב בשם יו"ט, דכתיב "קרא עלי מועד" (איכה א, טו), והיינו מכיון שהבכיה בתשעה באב צריכה לתקן את הבכיה של חנם שלא היתה כדבעי, דבתשעה באב מתגלה שורש ענין הבכיה שהוא בבחי' יו"ט, וכדיבואר.

וביאור הענין הוא, בהקדם, דהנה ענין בית המקדש הוא לתקן ולהעמיד את בחי' מלכות שהיא הנוק'

ענייני ימי בין המצרים

דהנה מתן תורה הוא בודאי זמן של שמחה גדולה, דהתורה באה יחד עם שמחה, אמנם ענין מדרגה זו היינו בחי' מה שהקב"ה שהוא החתן מלמד תורה לעמו ישראל, והוא מלמד אותנו אלקות, וזהו הארה של דעת אלוהית המתייחסת אחר הקב"ה, דעתו של מקום, בבחי' מח, ענין נשמה שבמוחי, החלק אלוך ממעל שבאדם. ובשעה שהאדם משקיע עצמו בעסק התורה, אזי השעשועים של התורה משעשעים את נפשו, כדכתיב "ברוב שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי" (מל"ס ז', יט), ומכח שעשועים אלו שוכח האדם לגמרי ממדרגתו כנברא, והוא בטל ונכלל לגמרי בדעתו של הקב"ה, בבחי' טבילה בדעת הקב"ה, והקב"ה הרי יודע מהו מקום כבודו כביכול, וה"נ בשעה זו שהאדם מבטל עצמו לדעת הקב"ה, והוא לומד תורה ומשתעשע בדעתו של הקב"ה, אזי בעולם זה, ובמצב זה, אין נרגש אצלו שום חסרון בבחי' זו, ועל כך כתיב "תורת ה' תמימה" (ש"ס יט, ט), דהתורה בנויה על מדרגה שכולה שלימות, ושמחת התורה הינה שמחה שלימה שאין בה שום חסרון, בבחי' "כולך יפה רעייתי ומום אין בך" (ש"ס ז', ז), ואשר פסוק זה נאמר על הסנהדרין שלא יהיו בעלי מומין (סנהדרין ל:), דהתורה יש בה שלימות ללא מום. ולעומת זאת ענין שלימות הלב, בחי' "ביום שמחת לבו" זה בנין בית המקדש, ה"ז בא ע"י תפלה ובקשה, דאיזו היא עבודה שבלב, הוי אומר זו תפלה (מלמ"א דניס נג, כה), ותפלה ובקשה הרי אינם באים אלא על חסרון, דלולי שיהא לאדם חסרון לא יהא לו על מה להתפלל ולבקש בקשה, ושוב נמצא לכאורה בפשטות, כי בבחי' זו של "יום שמחת לבו" ישנו חסרון מה שאינו נמצא בבחי' "יום חתונתו" זו מתן תורה.

אמנם האמת היא כי אדרבה, בנקו' זו מונח עומק מעלת הלב על המח, שהרי לכאורה צ"ב מה יהא לעתיד לבוא, לאחר זמן התיקון השלם, אשר אז יעמוד הכל בשלימות, וכי יתבטל ענין התפלה, וכי אזי לא יתקיים עוד ענין "ואשפוך את נפשי לפני ה'" (ש"א א, טו), וקושיא אלימתא היא זו, דבודאי לא יתכן שיתקיים העולם ללא מציאות זו של תפלה. ובהכרח לומר, כי עומק ענין התפלה הוא, אשר הנברא מצד מה שהוא נברא ולא בורא, שוב הינו עומד בכל עת בבחי' שיש בה חסרון, ואחר כל ההשגה שיהא לו בו ית' לעתיד לבוא, עדיין יהא הנברא צריך לעמוד לעולם ולשאול 'איה מקום כבודו'. ומעתה הנה זהו מעלת הלב על המח, דהמח והלב הם בבחי' דבר ונוק', ובפשטות צריך הלב לקבל מן המח כדרך שהנוק' מקבלת מן הדבר, אמנם האמת היא כי הלב יש לו בינה יתירה לעמוד על עניינים שהמח אינו מבין, וכענין מה שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש (נדה מה:), וה"נ אע"פ שהיחוד הבא מצד המח אכן הוא בשלימות, וכנ"ל אשר מכיון שהמח בטל לדעת עליון לכך אין נרגש בו חסרון, מ"מ הלב המתייחס אל הנברא, והוא המקום שבו יורדת השכינה אל הנברא, הנה הוא מרגיש בביונה יתירה, כי עד כמה שהשיג המח את מקום כבודו מצד ביטולו לעליון, ואפילו אחר כל ההשגה שיהא להנברא בכבוד ה', מ"מ עדיין לא הושג ענין זה על מכונו

וצריך לשלחה לעזאזל. וכמו"כ הקלקול שהיה בזמן בנין בית המקדש הראשון היה בבחי' זו, דשלמה המלך נשא באותו לילה את בת פרעה שהיא בבחי' הנוק' דסט"א, וגם הוא כיוון את אותה הכוונה שכיוונו נדב ואביהוא כנ"ל, אמנם על כך כתיב "ולא ירבה לו נשים" (דניס יו, יז), והוא בבחי' מאי דכתיב "ואל יבוא בכל עת אל הקודש", דעדיין לא הגיע הזמן לכך שיוכלו לתקן את בחי' נוק' דסט"א.

ונמצא כי בנין בית המקדש כנכון הוא כאשר יבוא תיקון הנוק' דסט"א בשלימות, וזהו ענין בית המקדש השלישי, ואילו כל עוד שתיקון זה אינו בשלימות ה"ז גורם בכיה, וכענין מה שנאמר בנדב ואביהוא, "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'", דמכיון שהם רצו לקרב את הנוק' דסט"א שהינה בבחי' בכיה, לכך אכן נמשך התם בכיה. ומעתה הנה כאשר רוצים לתקן את הנוק' דסט"א, ה"ז בא ע"י בכיה אחרת הגונה, לעומת הבכיה של חנם שהביאה לידי חרבן בית המקדש.

ועומק ענין בכיה הגונה זו אשר על ידה מכניעים את הנוק' דסט"א, ועי"ז נבנה בית המקדש כנכון, הנה הוא כענין הבכיה של המים תחתונים הבוכים ואומרים אנן בעינן למיהוי קדם מלכא (מיקו"ז יט:), ושורש בכיה זו באה מכיון שצריך להשתדל לגלות את כבוד ה' בעולם, אולם לגבי כבוד ה' ישנה שאלה כללית אשר אפילו המלאכים שואלים אותו, 'איה מקום כבודו', וכדאיתא בזוה"ק (מיקו"ז ע"א:), דקוב"ה הוא אתריה דעלמא, ומלאכין לא ידעין, ושאלין איה מקום כבודו להעריצו, ועליה אמרו מלאכייא "ברוך כבוד ה' ממקומו" (יחזקאל ג, יב), והיינו אשר אנו איננו יודעים 'איה מקום כבודו', ולכן יהא כבוד ה' ברוך ממקומו, בכל מקום שהוא שם. ונודע כי "ברוך כבוד ה' ממקומו" ר"ת בכים, דשורש כל ענין בכיה כנכון הוא על כבוד ה' שהוא במקומו שלו, ואילו לגבי דידן ה"ז מקום נעלם ביותר, 'איה מקום כבודו', ואין אנו יכולים לעמוד על מקום כבודו כנכון. וכ"כ נעלם הוא מקום זה, עד אשר אכן אין לו מקום כלל בזה העולם, ולכך הוצרך דוד המלך לעמול הרבה בכדי למצוא את מקום כבודו בבית המקדש, וכדכתיב "זכור ה' לדוד את כל ענותו, אשר נשבע לה', נדר לאביר יעקב, אם אבוא באוהל ביתי, אם אעלה על ערש יצועי, אם אתן שנת לעיני, לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה', משכנות לאביר יעקב" (מל"ס קל"ג, פ"ה). וכמו"כ בבית המקדש עצמו, אע"פ שכל כלי המקדש היה להם מקום, מ"מ מקום ארון אינו מן המדה (מגילה י:), דאינו נודע מהו המקום שבו שוכן כבוד ה', דזהו נקו' נפלאה שאינה נודעת, ועל כך כתיב "ברוך כבוד ה' ממקומו".

ומעתה הנה בבחי' זו בא החילוק בין היחוד שע"פ המח, בבחי' "ביום חתונתו" זה מתן תורה, לבין היחוד שע"פ הלב, בחי' "וביום שמחת לבו" זה בנין בית המקדש,

ענייני ימי בין המצרים

'מקום כבודו', ובשעה זו גופא שהלב בוכה ואומר 'איה מקום כבודו', אזי ממש הינו זוכה לבחי' "יום שמחת לבו" כנכון. ועד"ז איתא בספה"ק, כי שמחה בחילוף אותיות אתב"ש [ביס"צ] בגימ' עצב, ותרומתו כמח, עצב שמחה, בגימ' תפלה, והיינו כנ"ל אשר התפלה כנכון הוא כאשר העצב בא כאחד עם השמחה, וזהו בחי' לב שיש בו ב' חללים, וכלשון הזוה"ק (מ"ג ע"ה), בכייה תקיעא בלבאי מסטרא חדא, וחדוותא בליבאי מסטרא אחרא, בבחי' בכייה ושמחה הבאים כאחד.

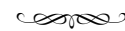
ושוב נמצא, כי 'מקום כבודו' אכן הוא מקום נפלא ביותר, דהשואל 'איה מקום כבודו', ישיבוהו לאמר כי מקום כבודו הוא במקום זה גופא בו הינו שואל 'איה מקום כבודו', וכשתרצה לידע האיך תוכל למצוא את מקום כבודו, הנה כאשר תשאל 'איה מקום כבודו', אזי תמצא את מקום כבודו. ועל כך נמי כתיב "וימאס באוהל יוסף וכו', ויבחר בדוד עבדו", דהמח שבבחי' יוסף עדיין אינו מקום כבודו, ורק בהלב שבבחי' דוד אפשר למצוא את מקום כבודו. וזהו ענין מקום המקדש הנבנה ע"י אותיות הלב, דאת אותיות אלו אי אפשר לבאר אל השכל, מאחר שהשכל אינו מבין ענין זה, אלא אלו הן אותיות של שירי דוד עבדך המבארים את הבקשה של 'איה מקום כבודו', ומכח זה אכן נמשך שמחה גדולה.

וכאשר יעקב אבינו בא אל מקום המקדש כתיב ביה "ויפגע במקום" (נלאשית כח, יא), והיינו אשר הוא עמד אז על 'מקום כבודו', ולכך נמי קאמר "ויקח מאבני המקום", והיינו שלקח אבנים שהם אותיות הנמשכים מבחי' מקום זה, והם אותיות הלב, "וישם מראשותיו" היינו שהוא השתדל לבאר את עניינו אל המח, שיבין גם המח את אשר הלב משיג, ומסיק "וישכב במקום ההוא", והיינו בחי' "אני ישנה ולבי ער" (ש"ה פ"ה, ג), דאפילו כאשר המח ישן ואינו משיג כנכון את מקום כבודו, מ"מ הלב ער ויש לו השגה בכך, מכח שאלתו 'איה מקום כבודו' כנ"ל. ונודע נמי מה שכתב בזוה"ק (מיקו"ז קל"ז): כי "וישכב" נוט' ויש כ"ב אתון במקום ההוא, דכ"ב האותיות כנכון נמשכים ממקום זה אשר בו המח ישן והלב ער, והיינו נמי ע"ד מאי דאיתא בזוה"ק, כי האבנים שהם האותיות נמשכות מן הדמעות, שהם מים הנקשרים עד שנעשה מהם אבנים, וע"ד מה שאמרו חז"ל (נ"ז ע"ה), כי שמונה פסוקים אחרונים שבתורה משה כתבן בדמע, ועומק עניינו הוא ע"ד הנ"ל, אשר מקור שורש כל האותיות לאמיתו של דבר הוא מן הדמעות והבקשה של 'איה מקום כבודו', דמעות אלו נקשרות עד שנעשים מהם אותיות.

וזהו ג"כ ענין "ודברתם אל הסלע ונתן מימיו" (נמדבר כ, ט), דהמים נמשכים מן הסלע מכיון שהסלע עצמו נעשה מן המים, מן הבכיה והבקשה של 'איה מקום כבודו', ענין "עניי עיני יורדה מים כי רחק ממני מנחם משיב נפשי" (איכה א, טו). ועומק ענין "ודברתם אל הסלע" הוא, דמשה רבינו שהיה שליח ליתן לכלל ישראל את התורה במדרגת "יום חתונתו", עליו

בשלימות כנכון, ולעולם לא תתקדר דעתו לחשוב כי כבר מצא את מקום כבודו, ותו לא מידי, אלא הלב יהא לו בכיה תמידית, והוא יבקש בכל עת 'איה מקום כבודו'.

ובל המועדים של חודש תשרי סובבים סביב בכיה זו, וכנודע כי בראש השנה אומרים "ב'שמך יגילון כ"ל היום" (מהלס פט, יז), ר"ת בכיה, וכמו"כ ביום הכיפורים נאמר "כ"י ביום ה'זה י'כפר" (ויקרא טו, ל), והוא ג"כ ר"ת בכיה, ועד"ז בחג הסוכות כתיב "כ"ל ה'אזרח ב'ישראל י'שבו בסוכות" (ש"ס נג, מז), ר"ת בכיה, והיינו מכיון שבכל חודש תשרי מבקשים אנו על גילוי כבוד שמים בעולם, ובקשה זו באה ע"י בכיה תמידית, 'איה מקום כבודו'. ועל כך נמי אמר האריז"ל (שע"כ ר"ה, הקדמה), כי מי שאין בכיה נופלת עליו בימים האלו, הוא הוראה שאין נשמתו הגונה ושלומה, ובכיה זו לא מיירי מבכיה על חטאים, אלא בראש השנה הדין נותן שצריך לבכות בו, והוא בכיה הבאה על בקשת 'איה מקום כבודו'. וזהו ג"כ עומק ענין מאי דאיתא בזוה"ק (מ"ג קנ"ג), כי משיח יבוא לאהדרא לצדיקייא בתיובתא, ולכאורה צ"ב, דהצדיק הרי לא חטא כלל, ולא עוד אלא שע"פ התניא קדישא (פ"א ופ"ג) נמצא, כי הצדיק הוא זה שאין לו יצר הרע כלל, ועליו נאמר "ולבי חלל בקרבי" (מהלס קט, נג), והוא מואס ברע ושונאו בתכלית השנאה והמאוס, ושוב צ"ב מה מקום יש לאהדרא לצדיקייא בתיובתא. אמנם עומק הענין הוא ע"ד הנ"ל, דתשובת הצדיק באה על עצם מה שהוא נברא, ואשר לכך עדיין אין לו השגה 'איה מקום כבודו', ותשובה זו של הצדיק באה ע"ד בקשה, וה"ז בא יחד עם בכיית הבעל תשובה שבוכה גם הוא על שחטא מכיון שלא השיג את מקום כבודו.

אמנם הנה בכיה תמידית זו אינה סותרת את השמחה, ואדרבה, בעומק הדברים נחשב כי בכיה זו מביאה לידי שמחה, ועל בית המקדש אשר עיקר עניינו הוא בבחי' הלב כנ"ל, עליו נאמר "ביום שמחת לב"ו" זה בנין בית המקדש. ועומק עניינו הוא, מכיון שהדורש ומבקש 'איה מקום כבודו', הנה בשעה זו גופא נחשב כי הוא מצא את מקום כבודו, דבקשת 'איה מקום כבודו' אינו בא רק בדרך שאלה, אלא ה"ז בא ג"כ בדרך תשובה, דבחי' 'איה' הוא 'מקום כבודו', דמקום כבודו זה הוא מקום נפלא ביותר אשר אכן אין לו אחיזה גשמית ממש בזה העולם, וכמו"כ הלב השואל את שאלה זו הוא איבר חלול, והוא בבחי' נקו' בעלמא שכמעט ואין לו מקום בגוף האדם, בבחי' "ולבי חלל בקרבי", בחי' חלל הפנוי, והעומד על נקו' הלב יוכל למצוא 'איה מקום כבודו'. ותשובה זו אין להמח השגה בו, ואי אפשר לבאר ענין זה להמח, ולכך אכן צריך לדבר אל המח בשפה אחרת, אמנם פנימיות הלב צריכה לעמוד על עומק הדברים, אשר שאלת הלב זו 'איה מקום כבודו', היא היא הדרך לעמוד על מקום כבודו, באופן אשר נמצא כי הבכיה הבאה על בקשת 'איה מקום כבודו' באה כאחד עם השמחה על כך אשר 'איה' הוא

ענייני ימי בין המצרים

נמשכים מבחי' זו שהפך הקב"ה את הסלע להיותו אגם מים, והיינו כנ"ל אשר ענין "ידברתם אל הסלע" הוא לבאר ולגלות את אותיות הלב אשר על ידם עומדים על השגת 'איה מקום כבודו', ועד"ז הוא גם כל ענין הנסים שנעשו ביציאת מצרים, דתכליתם הוא כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים, שתדעו מהו המקור לנסים אלו, מהו תכלית עניינם, מהו המכוון שאליה רוצה הקב"ה לבוא מכח נסים אלו, וההשגה הבאה מכח נסים אלו נתגלתה בענין "ידברתם אל הסלע". וזהו ג"כ ענין "מלפני אדון חולי ארץ", דאם שאלת "מה לך הים כי תנוס וכו'", הנה מה שאלה יש בדבר על השכינה הק', הלא כאשר השכינה הק' רואה את קוב"ה, אזי מתמוססת השכינה הק' לגמרי כלפי קוב"ה, ו"מלפני אדון חולי ארץ", והיינו דמסיק "ההופכי הצור אגם מים", דזהו ההרגש של השכינה הק' השואלת בכל עת את שאלת 'איה מקום כבודו', ותשובתה בצידה כי 'איה' הוא 'מקום כבודו'.

ומעתה הנה כל הבכיות שבעולם, וכל חסרון שישנו בעולם, וכל נברא שיש לו איזה חסרון, אין זה נמשך בעצם אלא מבכיה זו הבאה על שאלת 'איה מקום כבודו', וחסרון זה לאמיתו של דבר הינו בבחי' שמחה, אלא מכיון שלא זכינו לבכיה זו כנכון, לכך בהשתלשלותו למטה נעשה ממנו בכיה אחרת של חנם, בכיה של צער. ושוב צריך לידע, כי בתשעה באב, כאשר בוכים על חרבן בית המקדש, הנה שורש בכיה זו של תשעה באב נמשכת מכח השאלה של 'איה מקום כבודו', ומדמעות אלו של תשעה באב נוצרים באמת אבנים אשר מהם יבנה בית המקדש, דכאשר דמעות אלו יקרישו אזי ייווצרו מהם אבנים אשר מהם יבנה בית המקדש השלישי שיבנה בב"א.

ב.

ומבין שמקום כבודו הוא בבחי' הלב שאין לו מקום גשמי ממש בזה העולם, ועל כך ישנה בכיה תמידית של 'איה מקום כבודו', לכך נמי כלל ישראל המושרשים במקום זה הינם נרדפים ביותר מכל אומות העולם, וכדביאר המהר"ל זי"ע (נשם ישאל פט"ו), כי זה שהוא נרדף בעולם הזה, מוכח שאין לו מדריגה חשובה בעולם הזה הגשמי, שאם היה לו מדריגה חשובה בעולם הזה הגשמי לא היה אחר רודפו לכנוס לתוך גבולו, מאחר שמיוחד אליו העולם הגשמי. אמנם מאחר שאין מיוחד אליו העולם הגשמי, שוב הוא שייך אל השם יתברך ביותר, שהוא יתברך נבדל מן עולם הזה הגשמי, ועל כך נאמר "והאלקים יבקש את נרדף" (קטל ג, טו). ועד"ז מכיון שמקום מנוחתן של כלל ישראל הוא בבחי' מקום שאין לו מקום, בחי' מקום ארון אינו מן המידה, לכך הינם נרדפים ביותר מכל האומות. ולאמיתו של דבר, מכיון שהמקום של כלל ישראל הוא מקום נעלם שאינו מן המידה, שוב מעיקר הדין לא היה לאומות העולם יכולת כלל לבוא אל מקום זה, מאחר שזהו מקום נעלם ביותר, אמנם "כל רודפיה השיגה בין המצרים", דכאשר כלל ישראל אבדו את מקום נעלם זה שלהם, שוב יכולין היו הרודפים אחריהם להשיגם.

להיות ג"כ שליח ליתן לכלל ישראל את התורה במדרגת "יום שמחת לבו", והיינו שיוכלו לומר דברי תורה לא רק מצד המח, אלא גם מצד הלב, והלב יהא העיקר, דאע"פ שדברי התורה יהיו מובנים בודאי אל המח והשכל הטבעי, מ"מ הלב יבין את דברי תורה אלו יותר מן המח, דהתורה לאמיתה הינה כולה נשמה, למעלה מן ההסבר, ועל כך כתיב "נודע בשערים בעלה" (משלי ל, ג), ופירש בזוה"ק (מ"א קג:), בעלה דא קוב"ה, דאיהו אתידע ואתדבק לפום מה דמשער בלביה, כל חד כמה דיכיל לאדבקא ברוחא דחכמתא, ולפום מה דמשער בלביה, הכי אתידע בלביה. ועבור כך הוצרך להיות ענין "ידברתם אל הסלע", שידבר משה דברי תורה כאלו אשר הלב הוא שעומד עליהם, ובבחי' זו היה משה רבינו יכול ליכנס לארץ ישראל, ואזי היה נעשה "יום שמחת לבו" זה בנין בית המקדש בשלימות כנכון, ובכך היה בא התיקון השלם.

ועד"ז מבואר ג"כ עומק כל ענין הנפלאות והנסים שעושה הקב"ה, דנודע כי כל הנסים אין תכליתם מצד הנס שבהם גרידא, להיותם כמעשה המוכיח כי יש בורא לעולם, והגם אשר ענין זה הוא ג"כ אמת, מ"מ לא זהו עיקר עניינו של הנס, אלא עיקר ענין הנסים הוא, אשר אלו הן אורות המגלים אלקות בעולם, ואלקות זו מתלבשת בזה העולם עד שנעשה ממנה נס בפועל ממש, אמנם במקור שרשה ה"ז אור נפלא. ולכך נמי מצינו כי אע"פ שנעשו הרבה נסים לישראל, הן נסים לכלליות ישראל, והן נסים לאנשים פרטיים, מ"מ לא נקבע עסק לדורות אלא על נסים אלו שעל ידם מתגלה אלקות בעולם, וכענין העשר מכות וסדר יציאת מצרים. ועל כך אמר הקב"ה להדיא, "לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלת אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה, ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים", וכל זאת הוא לתכלית "וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (שמות ו, וי), ופירשו חז"ל (נרדף לנ), הכי קאמר להו קוב"ה לישראל, כד מפיקנא לכו, עבידנא לכו מלתא כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים, והיינו כנ"ל אשר תכלית הנסים של יציאת מצרים הוא כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים, דע"ז נתגלה איה מקום כבודו, ו"מילתא" זו היינו מתן תורה, אשר בו נתגלה אלקות בעולם, ואזי נתגלה עומק ענין הנסים של יציאת מצרים.

והפסוק מבאר להדיא כי זהו כלליות הביאור של כל נסי יציאת מצרים, דכתיב "מה לך הים כי תנוס, הירדן תיסוב לאחור, ההרים תרקדו כאילים, גבעות כבני צאן. מלפני אדון חולי ארץ, מלפני אלוך יעקב, ההופכי הצור אגם מים, חלמיש למעינו מים" (תהלים קיד, ט). ולכאורה צ"ב מה שאלה יש בדבר, "מה לך הים כי תנוס", הלא נס הוא זה שעשה הקב"ה. אולם עומק שאלה זו הוא מהיכן נמשך שורש נס זה, ועל כך משני, "מלפני אדון חולי ארץ, מלפני אלוך יעקב, ההופכי הצור אגם מים, חלמיש למעינו מים", דכל הנסים

ענייני ימי בין המצרים

ואמרו חז"ל (מכות י:), רבי שמעון בן לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא [פרשת ערי מקלט] מהכא, "ואשר לא צדה, והאלקים אנה לידו" (שמות כג, יג), "כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע", במה הכתוב מדבר, בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד, לזה אין עדים ולזה אין עדים, הקב"ה מזמין לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונופל עליו והרגו, זה שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה. ופירש"י, "משל הקדמוני" היא התורה, שהיא משל הקב"ה שהוא קדמונו של עולם, והיא אמרה "מרשעים יצא רשע", והיכן אמרה, "והאלקים אנה לידו", והיכן הקב"ה ממציא מכשול לאדם לחטוא, אלא ע"י שהיו שניהם רשעים, ההורג והנהרג, ההורג היה חייב גלות, ואין עד בדבר, והוא לא גלה, והנהרג היה חייב מיתה, ואין עד בדבר, ולא נהרג, לפיכך הקב"ה מזמין לפונדק אחד וכו', עכ"ל. וממוצא הדברים נמצא, כי ההורג נפש בשגגה נחשב כרשע, והקב"ה הוא שהזמין לו מעשה רציחה זה מאחר ש"מרשעים יצא רשע", וגואל הדם המקנא לדם הנרצח, והינו רודף אחריו להרגו, ה"ז בבחי' צדיק רודף רשע. אמנם על כך אמרה התורה, כי אע"פ ש"האלקים אינה לידו", ורשע הוא זה אשר לכך הצדיק רודפו, מ"מ "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה", וגם עליו נאמר "והאלקים יבקש את נרדף". והיינו דאמר דוד לשאול, הנה אתה חושב אותי לרשע, ולכך הינך רודף אותי בבחי' צדיק הרודף את הרשע, אמנם "כאשר יאמר משל הקדמוני", והיינו מדרגת התורה שקדמה לעולם, ואשר תורה זו עדיין לא נתגלתה מעולם, ורק לעתיד לבוא תתגלה תורה זו, ותורה זו אומרת "מרשעים יצא רשע", דההורג נפש בשגגה נחשב לרשע, ואעפ"כ "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה", ד"האלקים יבקש את נרדף", הנה מקום זה יהא המקום שלי מפני הרדיפה שלך.

ועיקר הרדיפה של כלל ישראל מפני האומות היינו מצד אלו המשתדלים לבאר את מקום כבודו ע"פ השכל, והיינו כנ"ל אשר המקום של כלל ישראל מובן ע"פ הלב ולא ע"פ השכל, ואילו המשתדלים לבאר הכל ע"פ שכל, ורצונם ליתן מקום גם לאלקות ע"פ השכל, הם הרודפים הגדולים ביותר לכלל ישראל. ואומות העולם כותבים הרבה ספרים משכליות זו אשר בה הינם רודפים את כלל ישראל, ועל ספרים אלו כתיב, "ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ, ולהג הרבה יגיעת בשר" (קטל יב, יג). וביאור הענין הוא, דהנה פסוק זה נאמר בסיום ספר קהלת, ואשר בספר זה הוריד שלמה המלך את עצמו לבאר את ענייני התורה ע"פ השכל, שיהיו מבוארים גם לאומות העולם, ולכך באה כל לשונו שם בלשון הפילוסופים, לומר כמה צדדים וצידי צדדים בכל דבר, בחקירות שונות, שמא זו הדרך, או זו הדרך, אמנם בסיום הספר כתב שלמה המלך, "ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים אין קץ, ולהג הרבה יגיעת בשר", דלא נוכל לסיים את

ולעומת זאת, בשעה זו שכלל ישראל נרדפים מאומות העולם מאחר שאין להם מקום בזה העולם, אזי אדרבה, הזמן מסוגל ביותר לכך שיוכלו לעמוד על מקום נעלם זה שהוא מקום כבודו של השי"ת, וכנ"ל מדברי המהר"ל, דמי שאין מיוחד אליו העולם הגשמי, הוא שייך אל השם יתברך ביותר, שהוא יתברך נבדל מן עולם הזה הגשמי. ולכך חזינו כי כאשר יעקב אבינו היה נרדף מפני עשיו אחיו, אזי הוא שמצא יעקב את המקום הנכון של בית המקדש שהוא מקומם של כלל ישראל, וכדכתיב ביה התם "ויפגע במקום". וכמו"כ כאשר דוד המלך היה נרדף מפני שאול, אזי דרש דוד יחד עם שמואל הנביא למצוא את מקום המקדש (ש"א יט, יח; זמנים נד:), והיינו נמי מכיון ששורש ענין רדיפה זו שהיה דוד נרדף ה"ז מחמת שמקומו הנכון הוא בציון, ואין לו מקום אחר זולת מקום ציון, ולכך בשעה זו שרודפים אותו, ה"ז מסוגל ביותר שיוכל למצוא את מקום ציון.

וביסוד זה יבואר ג"כ מה שאמרו חז"ל (ויק"ר כו, ה), דאפילו צדיק רודף רשע, "והאלקים יבקש את נרדף" מכל מקום, ולכאורה צ"ב מה היושר בדבר זה, שהרי צדיק הוא שרודף את הרשע. אמנם עניינו הוא ע"ד הנ"ל, דמקום זה של ציון, המקום אשר עליו נאמר 'איה מקום כבודו', הוא מקום נפלא מאד, ואשר השכל הטבעי אינו יכול לעמוד עליו כלל, והוא למעלה מכל ההשגות, ובאיוזו בחי' י"ל כי זהו למעלה אפילו מן ההשגה שיש לנו בדברי תורה, דמקום זה משתייך אל מדרגת התורה דלעתיד לבוא, ומעתה הנה רשע זה שהצדיק רודפו, אין רשעותו באה אלא מצד בחי' "ביום חתונתו" זה מתן תורה, אולם מצד בחי' "ביום שמחת לבו" אינו נחשב לרשע, אלא נאמר בו "ועמך כולם צדיקים" (ישעיה ס, כג), וצדיק זה הרודף את הרשע היינו מכיון שהוא לא נתעלה לעמוד על מדרגת "יום שמחת לבו", ולכך נאמר בו "והאלקים יבקש את נרדף" מכל מקום.

ואבן אבנים אלו אשר מהם בונים את בית המקדש כתיב בהו "אבן מאסו הבונים" (מלכים קט, כג), דבפשטות הינם נראים לכאורה כרשעים, וכענין דוד המלך אשר צדיקים היו רודפים אותו, וחששו עליו לומר כי הוא רשע, ולא היה זאת סתם חשד בעלמא, אלא אכן היו לו כל הסימנים של רשע, דדוד היה "אדמוני" (ש"א טז, יג), כעשיו שהיה "אדמוני" (בראשית כה, כה), ועליו כתיב "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה" (פסמים קט). ועומק עניינו הוא, אשר דוד המלך היה צריך לגלות את הצדקות המונחת בגניזה אפילו אצל הרשע, דלאמיתו של דבר אין לנו רשע אמיתי, שהרי "ועמך כולם צדיקים", אלא שאת צדקות זו גופא היה דוד צריך לגלות. ועל כך מסיק "מאת ה' היתה זאת, היא נפלאות בעינינו", והיינו כנ"ל אשר מקום זה הוא מקום נפלא ביותר שאין לנו כל השגה בו.

ולכך נמי אמר דוד המלך לשאול בשעה שרדפו, "כאשר יאמר משל הקדמוני, מרשעים יצא רשע" (ש"א כד, יג),

ענייני ימי בין המצרים

מסוף הדיקנא יצא ממותרות בחי' הקליפות, ומקום יציאת המותר הזה הוא נקב האחור, העומד בין נצח והוד תרי ירכין, בבחינה החיצונית שבהם, בסוף אדם דעשיה, אשר שם סמוך לו הוא מקום הקלי', וזהו סוד יפנה, [ענין הנקיות הנצרכת קודם התפלה]. אבל שערות הראש אינם כ"כ קשים, ולכן הם נמצאים גם בראש הנקבה, ועל כן אין נמשכים מותרות קלי' כמו אותם שבזקן, ואמנם יוצאים מהם מותרות דינין תקיפין מאד, אבל לא קלי', ועיקר מוצאם הוא דרך היסוד, אשר שם הוא המעבר הב' הדוחה מותרות המים דרך פנים, ולא דרך אחור, ואלו הב' מיני מוצאות הם גדולים וקטנים אשר באדם העליון דעשיה, עכ"ל. ונמצא כי יש באדם ב' מיני פסולת, פסולת מי רגליים הנמשך ממותרות שערות הראש, ופסולת הצואה הנמשך ממותרות שערות הדיקנא, והדיקנא הוא תיקון לפסולת הצואה, והאשה אין לה דיקנא מאחר שלעת עתה עדיין אין בידינו לתקן פסולת זו שלה. ועומק עניינו הוא ע"ד הנ"ל, דפסולת הצואה הינה בבחי' "להג הרבה יגיעת בשר", ואשר הוא ענין הרדיפה אחר כלל ישראל אשר מקומם הוא בבחי' הלב ולא בבחי' המה, והרי נתבאר כי עיקר ענין בית המקדש שהוא בבחי' זו היינו לעומת קלי' הנוק' דסט"א, ותיקון קלי' זו באה ע"י שמוצאים את מקום כבודו כנכון בבחי' הלב כנ"ל, אמנם נתבאר כי קלי' הנוק' דסט"א הינה קלי' קשה ביותר להכניעה, וה"נ מהאי טעמא אין לאשה דיקנא, מאחר שלעת עתה עדיין אין לנו תיקון זה כנכון, ויוכלו הקלי' להתרבות ביותר, ואת זאת מוכרחים אנו ליתן כשעיר לעזאזל.

ובתיקוני דיקנא נודע כי ישנם י"ג תיקוני דיקנא דאריך אנפין, וט' תיקוני דיקנא דז"א, והאשה שאין לה זקן אין לה אלא ו' תיקונים, ונודע כי לכך ישנם בברכת כהנים י"ג יודיין, וט' ווי"ן, וו' ההי"ן, וה"ז משתייך אל כל תיקוני דיקנא אלו. ונגד זה יש לנו י"ג ימי בין המצרים בחודש תמוז, וט' ימי בין המצרים בחודש אב, ועוד ו' ימים עד ט"ו באב אשר בו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים (מעניט כו:). וע"ד הרמז י"ל, כי לעתיד לבוא, כאשר יהיו כל תיקוני דיקנא בשלימות, ויתוקן אפילו קלי' הנוק' דסט"א, אזי יהא נחשב כי יש לכולם י"ג תיקוני דיקנא, בבחי' רזא דאח"ד, והנה ג' פעמים י"ג בגימ' ט"ל, והוא ענין טל של תחיה.

ומעתה הנה זהו ענין מה שנאמר בפרשתן "אלה הדברים אשר דבר משה" (דברים א, ב), ובמדרש (דצ"ר א, ב), אמר הקב"ה, ראה לשונה של תורה מה חביבה, שמרפא את הלשון, מנין, שכן כתיב "מרפא לשון עץ חיים" (משלי טו, ד), ואין עץ חיים אלא תורה, שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה" (סס ג, יא) וכו'. הרי משה, עד שלא זכה לתורה כתיב בו "לא איש דברים אנכי" (שמות ד, י), כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו, והתחיל לדבר דברים, מנין, ממה שקרינו בענין, "אלה הדברים אשר דבר משה", עכ"ל. וי"ל כי בדברים אלו נמשך תיקון גם לענין מה שמשא רבינו לא קיים את ענין "ודברתם אל הסלע", ועתה נאמר בו "אלה הדברים אשר דבר משה", והיינו ע"ד דרשת חז"ל (שנ

כל החקירות הללו, ונוכל לעשות על כך ספרים הרבה, ואין לדבר סוף, ואין מקום לברר את כל השיטות שישנם, דאין בהם ממש, אלא אחר כל החקירות צריך לבוא לידי השגה כי "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא, ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם" (שס פסוק י"ג), זהו צורת האדם, וזהו עיקר תכלית יצירתו.

והמוחין הנעלמים שיש לכלל ישראל הם בבחי' תפילין, דהתפילין מקשרים את הלב והמח כאחד, וכן איתא בזה"ק (מ"א קט"ט), כי טעמא דתפילין סתים בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה, ט), דהמניח תפילין נעשה הוא עצמו בבחי' בית המקדש, ולכך אכן רדפו אומות העולם ביותר אחר מצות תפילין, וכדאיתא בגמ' (שנ"ט מט), פעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל, שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו, והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק, ראהו קסדור אחד, רץ מפניו ורץ אחריו, וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו, אמר לו מה זה בידך, אמר לו כנפי יונה, פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה, לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים. ולכך נמי אמרו התם, אמר רבי ינאי, תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים וכו'. מאי היא, אביי אמר שלא יפיח בהן, ועניינו הוא ע"ד הנ"ל, דהנה בפסוק הנ"ל "ולהג הרבה יגיעת בשר" דרשו חז"ל (עירובין כ"א), אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא, מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת, וצואה רותחת היא פסולת השכל, דהמלעיגים על דברי חכמים בספרים הרבה הנ"ל נענשים בצואה רותחת הנעשית מפסולת שכל זה שלהם. ופסולת זו הרי הינה סתירה אל המוחין דתפילין כנ"ל, ולכך התפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים, דגוף נקי היינו מי שהינו נקי מן ה"להג הרבה יגיעת בשר" הנ"ל, וממילא יש לו את המוחין דתפילין שהם המוחין כנכון של כלל ישראל. ואלישע בעל כנפים היה נדרף מפני מלכות רומי העומדים בארץ אדום, ואכן איתא בגמ' (ממ"ד כו:), כי שעיר אינם יודעים הלכות צניעות בית הכסא, ונודע נמי כי כל ענין גלות אדום הוא גלות אצל הנוצריים, וכדאיתא באברבנאל ועוד, דאנשי אדום היו עיקר אלו שסייעו את אותו האיש להעמיד את הדת הנוצרית, ואותו האיש היה מלעיג על דברי חכמים, ולכך היה עונשו בצואה רותחת (גיטין מ), וממנו באה הרדיפה אחר כלל ישראל.

והאריז"ל האריך הרבה בענין פסולת זו (שע"כ דרושי נרמ"ה שם), וזה לשונו, דע כי יש באדם העליון ב' בחינות שערות, אם שערות הראש ואם שערות הדיקנא, והנה שערות הזקן דז"א הם תקיפין ודינין קשים מאוד, שהיותם משתלשלים ויורדין למטה נעשה מהם המותרות שהם סוד הקלי' וכו', וזהו הטעם כי בנוק' דז"א לא יש בה בחינת זקן, לפי שדינין שבדיקנא הם חזקים מאד, ואם הנקבה שהיא האחרונה שבכולן הסמוכה אל הקלי' היתה לה זקן, היה אל החיצונים אחיזה גדולה בה, והיו הדינין מתרבים לאין קץ. והנה

ענייני ימי בין המצרים

אלו הן הכנה אל זמן הנחמה אשר אזי יהא לנו דיבורים אלו היוצאים מן הלב, דיבורים המעוררים את הלב העומד על 'מקום כבודו', יעזור השי"ת שכבר יתגלה לנו איה מקום כבודו בבנין בית המקדש בב"א.

ע), ד"אלה הדברים" היינו ל"ט מלאכות שבת, וה"נ דיבר משה רבינו דיבורים כאלו המשתייכים אל תיקון כל הפרצופים, אפילו תיקון פרצוף הנוק', ואשר תיקון זה הוא בבחי' ט"ל של תחיה כנ"ל, ודברים אלו הם מעין לעתיד לבוא אשר אזי יהא שלימות הדיבור. וקוראים זאת בשבת חזון, קודם תשעה באב, דדיבורים

תוכן השיעור:

הוא נברא עדיין לא השיג מעולם מקום כבודו כנכון, ובכיה תמידית היא זו שהו"ע התפלה אפילו לעת"ל, ענין משיח שיבוא לאהדר צדיקייא בתיובתא / הבכיה 'איה מקום כבודו' היא גילוי מקום כבודו, שהוא בב' חללי הלב, עצ"ב ושמח"ה הבאים כאחד בענין התפל"ה, בבחי' "אני ישנה ולבי ער", "נודע בשערים בעלה לפום מה דמשער בלביה". ענין "ודברתם אל הסלע ונתן מימיו" / דמעות הלב בבכיה זו נקראות ונעשות מהם אבנים לבנין ביהמ"ק, והן שורש האותיות. ענין הבכיה בתשעה באב שעי"ז נבנה ביהמ"ק / תכלית הנסים הוא גילוי אלקות מצד הלב / הנרדף שאין לו מקום גשמי בזה העולם הוא שעומד על כך. ענין יעקב "ויפגע במקום" בשעת בריחתו מפני עשיו, ודוד מצא את מקום המקדש בשעת בריחתו מפני שאול, ימי המצרים זמן מסוגל למצוא איה מקום כבודו / "האלקים יבקש את נרדף" אפילו כשצדיק רודף רשע – דרשעותו אינה אלא מצד בחי' "יום חתונתו", אבל מצד "יום שמחת לבו", מדרגת התורה שקדמה לעולם, נאמר "ועמך כולם צדיקים", דהוא מקום נפלא שהשכל אינו עומד עליו / רדיפת כלל"י מפני אוה"ע ע"י השכליות שלהם, ומצד שהמקום של כלל"י אינו מן המידה, בחי' לב שא"א לפרשו. ומכח זה נמשך פסולת צואה רותחת, ולעו"ז יש לכלל"י מוחין דתפילין הצריכים גוף נקי, והם בבחי' ביהמ"ק. תיקון פסולת זו ע"י תיקוני דיקנא, אשר לעת"ל יהיו ל"ט תיקונים, י"ג דא"א, י"ג דז"א, וי"ג דנוק'.

המשכן ובית המקדש הראשון עדיין לא היה בהם שלימות, ושמחת בנינם לא היה אלא מעין השמחה דלעת"ל, ולכך היה עירוב תיכף בשעה ראשונה ששרתה בהן שכינה / בנין המשכן וביהמ"ק בבחי' האותיות הנקראים אבנים, והאותיות מגלות את הענין הכמוס במח ובלב, ועל ידם נעשה יחוד בבחי' מח ויחוד בבחי' לב / ב' בחי' בביהמ"ק. א. בחי' משכן שהו"ע השראת השכינה מעילא לתתא ע"י הארון, תורה, מח, המשך מתן תורה שבבחי' "יום חתונתו". ב. בחי' מקדש שהו"ע התקדשות התחתונים מתתא לעילא ע"י המזבח, תפלה, לב, בחי' "יום שמחת לבו" / שני מדרגות אלו נכללים כאחד ע"י מזבח הקטורת והמנורה, וביותר ביוהכ"פ ובחנוכה. ענין המזבח שהיה בעת מתן תורה, לימוד התורה ע"י פתיחת הלב דווקא / עיקר הבחירה בביהמ"ק בבחי' הלב, "וימאס באהל יוסף וכו', ויבחר בדוד עבדו" / תכלית ביהמ"ק להכניע את הנוק' דסט"א, ולבנות עי"ז את המלכות דקדושה. בנין ביהמ"ק אחר ת"פ שנה שבגימ' שמה של הנוק' דסט"א, וחרבן ביהמ"ק הוא בכיה מצד התגברות הנוק' דסט"א ששמה מלשון יללה, בכיה של חנם, ותיקונו ע"י בכיה הגונה. טעות נדב ואביהוא ושלמה המלך לקרב אשה זרה בבחי' זו, כאשר כוחה גדול מן הדכר, ולע"ע עדיין א"א לקרבה / שורש כל בכיה בעולם הוא מבכיית המים התחתונים דבעי למיהוי קדם מלכא, איה מקום כבודו, ענין הקושי הגדול למצוא את מקום המקדש. ענין הבכיה בחודש תשרי עד"ז / המח בטל לדעת הקב"ה היודע איה מקום כבודו, ואין בו חסרון, ואין נרגש בו בכיה הנ"ל / מעלת הלב על המח מצד הבינה יתירה שלה – לעמוד על כי מצד מה

דברי נחמה

תשעה באב אחר מנחה

עיה"ק ירושלים תובב"א - שנת תשע"ד לפ"ק

עיקר בנין הבית העתיד מכח מידות התרין משיחין, בחי' רפואה ובחי' נחמה המובטחים בודאי.

המנוגע, אשר הכהן קובע את דינו בעמידתו על פתח הבית דווקא (ויקרא יד, לט; נדריס טו), וה"נ בא עיקר הכח לבנין בית המקדש ע"י שתי המידות התחתונות שהן הפתחים ליכנס על ידם אל שערי הקדושה, והיינו מידת היסוד המכוונת נגד משיח בן יוסף, ומידת המלכות המכוונת נגד משיח בן דוד, וכאשר רוצים לחדש את בנין בית המקדש צריך להשקיע את עיקר הכוחות על מידות אלו. ועד"ז חזינן בגאולת מצרים, כי כל גאולה זו באה ע"י מה ש"פסח ה' על הפתח" (שמות יב, כג), והיינו על פתחא דמהימנותא, וכן כתיב "ולקחתם אגדת אזוב, וטבלתם בדם אשר בסף, והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף" (שם פסוק כ"ז), ומכח הפתחים נמשכה גאולת מצרים.

ועל כך נמי נאמר "בונה ירושלים ה', נדחי ישראל יכנס", "בונה" יש בו אתוון נ"ו שבגימ' יום, ולבד זאת יש בה אותיות ב"ה שבגימ' ז' נגד שבע המידות שבבחי' שבעה ימים, וה"ז נחלק ע"ד הנ"ל, דאות ב' מורה על שתי המידות שהן הפתחים אל הקדושה, ואות ה' מורה על שאר חמשת המידות, ועל כך נאמר "בונה ירושלים ה'", דבנין ירושלים בא ע"י מידות אלו בחלוקה זו דווקא. ועד"ז נחלקים ג"כ שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, אשר גם הם מכוונים נגד השבע מידות, דכתיב "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש" (דברים י, ט), נקט מתחילה חמשה מינים כנגד חמשת המידות הראשונות, ואח"כ חזר ואמר "ארץ" על ב' המינים האחרונים שבבחי' יסוד ומלכות. וכן הוא בשבעת נרות המנורה בבית המקדש המכוונות גם הן נגד השבע מידות, והטבתן נחלקה ג"כ לב' חלקים בבחי' זו, דהטבת חמש נרות קודם לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות (יומא ג.), דם התמיד מורה על בחי' מסירות נפש, דמסירות נפש מיוחדת נצרכת בכדי להיטיב את שתי הנרות האחרונים. ונודע נמי מה שכתב האריז"ל (שעה"כ מפלג השמר) בכוונת מאמר הוי"ה מֶלֶךְ הוֹי"ה מֶלֶךְ הוֹי"ה שבגימ' משיח, ד'מֶלֶךְ מֶלֶךְ הוֹי"ה בגימ' פ"ר, וניקודו בגימ' יב"ק, ונמצא כי נרמז בו ג"כ חלוקה הנ"ל, דפ"ר בגימ' ה' פעמים יום, ויב"ק בגימ' ב' פעמים יום, ויחד כולם הם ז' פעמים יום נגד הז' מידות, ועי"ז מאיר אורו של מלך המשיח.

"השיבנו ה' אליך ונשובה, חדש ימינו כקדם" (איכה ה, כא), הנה נודע כי בנין בית המקדש הוא ע"י בחי' הימים, וכלשון התפלה, 'שיבנה בית המקדש במהרה בימינו', דע"י שבעה ימים המכוונים נגד שבעת המידות בונים את בית המקדש. וכן כתיב על בנין בית המקדש, "ויבנהו שבע שנים" (מ"א ו, לט), ואיתא בזה"ק (מ"א רמז), דלא כתיב 'ויבנהו בשבע שנים', וה"ז מורה על כי בנין בית המקדש מכוון נגד השבע מידות כנ"ל. והיינו נמי מה שאמרו חז"ל (נרמז לג), אמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, דדעת האדם היא שורש כל השבע מידות, ועי"ז נבנה בית המקדש בימינו. ולעומת זאת חרבן בית המקדש היינו חרבן שבע מידות אלו, ועל כך באה הבקשה בפסוק הנ"ל, "חדש ימינו כקדם", דלא זו בלבד שיחזרו לנו מדרגת הימים שהיו בזמן בית המקדש, אלא שיתחדשו הימים והמידות ביתר שאת, בבחי' הימים שקדמו לעולם, דכאשר שבים בתשובה על החטאים שגרמו לחרבן בית המקדש, כענין "השיבנו ה' אליך ונשובה", והתשובה הרי קדמה לעולם (פסמים נד), עי"ז מתחדשים הימים "כימי קדם", בבחי' הימים שקדמו לעולם. וזהו מדרגת ימות המשיח, ואשר משיח קדם גם הוא לבריאת העולם, וכדאיתא התם כי שמו של משיח קדם לעולם.

וע"ד הרמז, הנה "ונשובה" כתיב בלא ה"א, וקרינן בה"א, "נשוב" בגימ' משיח, והרי ישנם תרין משיחין, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, הנה משיח בן יוסף הוא בבחי' ו' המורה על מידת היסוד, מידתו של יוסף הצדיק, ועל כך כתיב "ונשוב". ומשיח בן דוד הוא בבחי' אות ה' תתאה המכוונת נגד מידת המלכות, מידתו של דוד המלך, ועל כך קרינן "נשובה", דהקרי שהוא בבחי' תורה שבעל פה מוסיף עוד ה"א בסופו להורות על משיח בן דוד. וכן נמי "ונשוב" כדכתיב בגימ' שס"ד כמנין ימות השנה, ועל כך קאמר "חדש ימינו כקדם", שיתחדשו שס"ד ימות השנה ביתר שאת כנ"ל.

והנה אע"פ שבנין בית המקדש בא ע"פ כלליות כל השבע מידות כנ"ל, מ"מ הפתח אשר בו נכנסים אל הקדושה הוא ענין מיוחד לעצמו, ובאיוזו בחי' י"ל כי כל הבית טפל אל פתח הבית אשר בו קובעים את המזוזה, וכענין הלכות בית

דברי נחמה - תשעה באב אחר מנחה

היינו שמו של משיח, ואיתא במדרש (א"כ"ר א, נג), אמר רבי לוי, כל מקום שנאמר "אין", הוה לה, אף כאן "אין מנחם לה", והוה לה, דכתיב "אנכי אנכי הוא מנחמכם" (ישעיה נא, צ), וע"ד החסידות מתפרש הענין, ד"אין" היינו בחי' אין שלמעלה מהשגה, וממקום נעלה זה נמשך לה תנחומים. ועד"ז כתיב "מה אעידך, מה אדמה לך הבת ירושלים, מה אשוה לך ואנחמך בתולת בת ציון, כי גדול כים שברך, מי ירפא לך" (א"כ"ר ג, יג), וה"נ בפשטות הדברים "מי ירפא לך" היינו לשון שאלה, מי הוא זה שיכול לרפאות לך, אמנם איתא בזה"ק (מ"א א, ב), כד אתחריב בי מקדשא נפיק קלא ואמר, "מה אעידך, ומה אדמה לך" וכו', והשתא דאנת הכא, "גדול כים שברך", ואי תימא דלית לך קיימא ואסוותא, "מ"י ירפא לך", ודאי ההוא דרגא סתימא עלאה דכולא קיימא ביה, ירפא לך ויוקים לך. ונמצא נמי כי לאמיתו של דבר נמשך לה רפואה מעולם נעלה ביותר שלמעלה מהשגה, בחי' מ"י, דההוא דרגא סתימא דכולא קיימא ביה, ירפא לך ויוקים לך.

ו"ל כי ב' פסוקים אלו הן ב' מדרגות של נחמה לעומת התרין משיחין, דהנה רפואה באה אל אדם חי שבא לידי חולי, ואילו נחמה באה כאשר החולי נתגבר עד שבא לידי מיתה, ולעת עתה אין לנו נחמה כנכון על המת, ועיקר הנחמה הוא ע"י תחיית המתים שבא ע"י הקב"ה בעצמו. ומעתה י"ל כי "מי ירפא לך" הוא לשון שאלה, ואינו לשון שלילה ממש, והוא קאי על מי שנכשל בענין קדושת הברית, דרגא דמשיח בן יוסף, אשר הוא עדיין אינו בבחי' מת ברוחניות, אלא הוא חולה הצריך רפואה, ובפשטות אכן נאמר ביה "מי ירפא לך", אולם בעומק הדברים אמרינן כי ההוא דרגא סתימא דכולא קיימא ביה, ירפא לך ויוקים לך. אמנם מי שנכשל בענייני אמונה, דרגא דמשיח בן דוד, ה"ז בבחי' מת ברוחניות, וכדאיתא בגמ' (ע"ו יז), דעל מינות נאמר "כל באיה לא ישובון" (משלי ג, יט), למימרא דכל הפורש ממינות מיית, וקאמר התם דעל עבירה של פגם הברית לא נאמר כן, חוץ מאם אביק בה טובא דכמינות דמיא, ועל הנכשל במינות נאמר בפשטות כי "אין מנחם לה" שהוא לשון שלילה ממש. אולם אעפ"כ בעומק הדברים אמרינן גם ביה כי הוי לה מנחם, דבחי' אין שלמעלה מעלה מהשגה הוי לה מנחם, והקב"ה יכול להחיותו בתחיית המתים הנמשכת מבחי' אין, ואדרכה, נחמה זו באה ביתר תוקף, בבחי' משיח בן דוד. ועומק הענין הוא, אשר לאמיתו של דבר לא שייך ליפול ממדרגת משיח בן דוד, ומי שנופל כ"כ עד שנאמר בו "נפלה לא תוסיף" (עמוס ה, ג), אזי בהכרח כי זהו גופא הנחמה שלו, דבהכרח שבחי' אין הוי ליה מנחם.

וזהו ג"כ ענין שופרו של משיח שנאמר בו "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור, והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים" (ישעיה מו, ג), הנה "הנדחים בארץ מצרים" היינו אלו שפגמו בקדושת הברית, דארץ מצרים היא ערות הארץ (מנחם לך לך ס'), והם

ולעומת זאת היצר הרע משתדל גם הוא ביותר להחטיא את האדם בענין שתי מידות אלו, מידות אמונה ושמירת הברית, ועל כך נאמר "לפתח חטאת רובץ" (נלש"ט ד, ו). וע"ד הרמז, הנה 'ל' פתח ח' טאת ר'ובץ" ר"ת רחל, והוא בגימ' ב' פעמים דמעה (שע"כ סס), וה"ז מורה על שתי הדמעות שמורידה השכינה הק' על חרבן בית המקדש, וכדאיתא בגמ' (נרכות נט), בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששרויים בצער בין אומות העולם, מוריד שתי דמעות לים הגדול, ושתי דמעות אלו הן על אחיזת הקלי' בהתירין משיחין, וכמו"כ כל הבכיה שישנה בימי בין המצרים עיקרה על ב' המידות של התירין משיחין. ועד"ז מבואר מה שכתב האריז"ל שם, דרחל נרמזת בר"ת "ל'כל ח'י ר'צון" (מסל"ס קמ"א, טו), והתם כתיב "פותח את ידיך" לשון פתח, והיינו ע"ד הנ"ל אשר שתי דמעות אלו שבגימ' רחל באים על אחיזת הסט"א בשתי המידות שהן פתח הקדושה. אמנם על כך נאמר שערי דמעות לא ננעלו (נ"מ נט), דע"י דמעות אלו נפתח השער והפתח לבוא אל שבע מידות אלו אשר על ידם נבנה בית המקדש, ונרמז עניינו בפסוק הנ"ל, "לפתח חטאת רובץ", ד"פתח" היינו פתחא דמהימנותא, "חטאת" בגימ' "נוצר חסד" שהוא בחי' מזל עליון מן הי"ג מידות של רחמים, "רובץ" בגימ' רחמים, דהשי"ת פוסח על הפתח להמשיך רחמים על הפתח.

ואחר הבכיה של ימי בין המצרים מנחם השי"ת את עמו ישראל בשבעה דנחמתא, ועיקר נחמה זו הינה ג"כ על ענין התירין משיחין, ולכך באה תחילת נחמות אלו בלשון כפול, "נחמו נחמו" (ישעיה מ, א), נגד התירין משיחין, וכמו"כ קוראים בתורה אחר תשעה באב בפרשת ואתחנן אשר "ואתחנן" הוא לשון תפלה, עניינו של משיח בן דוד, ובפרשה זו נאמר ענין מתן תורה, וה"ז מורה על כי יש בה התחדשות התורה, עניינו של משיח בן יוסף, וכמו"כ "ואתחנן" עה"כ בגימ' הראשי תיבות של כל השבע מידות, חג"ת נהי"ם. והתחדשות זו נמשכת מלידת משיח שהיתה בתשעה באב (ירושלמי נרכות פ"ג ה"ד), ופשטות עניינו אכן הוא על לידת משיח בן דוד, אמנם נראה כי מונח בו גם עניינו של משיח בן יוסף, ומכאן לידת התירין משיחין נעשה התחדשות בתורה ובתפלה שהם בבחי' שני הפתחים הנ"ל, ועי"ז בונים שוב את בנין ירושלים. ועל כך נמי כתיב "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון" (מסל"ס פד, ט), ומיניה ילפינן (נרכות סד), כי היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה, זוכה ומקבל פני שכינה, ונמצא דפסוק זה קאי על תורה ותפלה, וקודם לכן כתיב (פסוק ז'), "עובדי בעמק הבכא מעיין ישיתוהו", דהעובדים את עמק הבכא שהוא ענין חרבן הבית, הינם זוכים עי"ז למעיין של קדושה, ומעיין זה היינו מאי דכתיב לבתר הכא, "ילכו מחיל אל חיל", בתי כנסיות ובתי מדרשות.

והנחמה על ב' מידות אלו של התירין משיחין באה בענין מאי דכתיב "אין מנחם לה" (א"כ"ר א, ט), "מנחם"

דברי נחמה - תשעה באב אחר מנחה

מי שהינו בגדר מת, בענין האמונה, אמנם על כך ישנו אל"ף הנעלם, פל"א העליון, אשר פלא זה ירפא את החולה, ויחיה את המת. רמז נוסף יש בדבר, דהנה נודע כי ישנם ב' בחי' דינים, ש"ך דינים ופ"ר דינים, והם בגימ' מ' סתומה דמנצפ"ך, וה"ז מורה על פתח סתום, ולעומת זאת מ' פתוחה בגימ' גואל, דהשי"ת שולח את התריץ גואלין שיפתחו את הפתחים הנ"ל, וירפאו את החולים ויחיו את המתים, הנה מ"י, אין, מת, חולה בגימ' מ"ם סתומה, ואשר בענין זה מונח סוד הגואל.

ושורש תיקונים אלו של רפואה ונחמה נמשכו בכ"ב ימי בין המצרים שבהם התאבלו על חרבן הבית, ד"ל כי כ"ב ימים אלו מכוונים נגד כ"ב פעמים הוי"ה שבגימ' עקבת, וה"ז מורה על הארת התריץ משיחין הנמשכת אל זמן עקבתא דמשיחא, וכמו"כ הוא בגימ' "ואתחנן אל ה'", ו"בעת ההוא" בגימ' 'מת, חולה', דמשה רבינו התפלל על מדרגות אלו להמשיך להם רפואה ונחמה, ומכח תפלה זו של משה רבינו נמשך הארה עד עקבתא דמשיחא, אל הנשמות הנידחות שבבחי' חולה ובבחי' מת, להמשיך להם רפואה ונחמה. וכבר רמזנו לעיל כי "ואתחנן" בגימ' הראשי תיבות של הו' מידות, וה"ז מורה על התחדשותן מחדש ע"י תפלתו של משה רבינו. ופרשה זו הינה תחילת השבעה דנחמתא המכוונות נגד השבע מידות, אשר בהם ממשיך השי"ת רפואה ונחמה לב' בחי' הנ"ל, וכל זאת הוא הכנה לראש השנה אשר אזי תוקעים בשופר גדול, וגנוחי גנח וילולי ליל, ואכן נודע כי 'ראש השנה' בגימ' 'מנחם בן עמיאל, נחמיה בן חושאל', אשר זהו שמותן של התריץ משיחין.

ועיקר מדרגת משה רבינו אשר מכוחו נמשכו רפואה ונחמה כנ"ל ה"ז ביום הסתלקותו, דאזי השיג משה רבינו את בחי' שער הנ', ואכן משה נ' בגימ' 'רפואה, נחמה', לרמז על כי הרפואה אל החולה והנחמה אל המת נמשכים מכח משה רבינו בהשגתו את שער הנ'. וכל ענין זה נרמז במקרא שכתוב "נר ה' נשמת אדם, חופש כל חדרי בטן" (משלי כו), "נר" נוט' נחמה ר'פואה, "נשמת אדם" היינו נשמה שבגימ' נחמה רפואה, "חופש" עה"כ בגימ' ג"כ נחמה רפואה, והרי נתבאר כי נחמה ורפואה זו באים ע"י בחי' מי ובחי' אין, והיינו דמסיק "כל חדרי בטן", "כל" בגימ' מ', "בטן" בגימ' אין, "חדרי" בגימ' ב' פעמים אל"ף, ענין הפלאים הנ"ל. וכן נמי שלשת שבועות בין המצרים הם בבחי' ג' פעמים בכיה שבגימ' אל"ף, בגימ' מ'י, אין, וכשנצרך גם מנין ז' פעמים נחמה ה"ז בגימ' ארץ ישראל, דמכח שילוב הג' דפורענותא והז' דנחמתא זוכים לירושת ארץ ישראל בשלימות, ז' עממין עם קיני קניזי וקדמוני, וזהו בחי' מדרגת משה רבינו ביום הסתלקותו, אשר בו עלה משה אל הר נבו נוט' בו נ', והסתכל על ארץ ישראל (דנריס לו, א), ובראייה זו השיג משה רבינו את מדרגת ארץ ישראל בשלימות.

אינם אלא נדחים ורחוקים מן הקדושה, ואינם אבודים לגמרי. ויתר על כן הוא "האובדים בארץ אשור", ואשר סנחריב מלך אשור היה אפיקורס (מ"צ פק י"ט), וקאי על אלו שנפלו בענין האמונה אשר הינם לכאורה כבר אבודים לגמרי, ומ"מ על תרומתו נאמר, "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור, והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים".

והשופר של ראש השנה מכוון ג"כ כנגד שופרו של משיח בבחי' זו, ולכך יש בו ב' מיני יבבות, גנוחי גנח וילולי ליל (ר"ה לג:), ופירש"י, גנוחי גנח כאדם הגונח מלבו, כדרך החולים שמאריכין בגניחותיהן, וילולי ליל כאדם הבוכה ומקונן, ונמצא כי וילולי ליל הוא קול האדם הבוכה ומיילל על מתו, וב' מיני יבבות אלו מכוונות נגד ב' המדרגות הנ"ל, ד"האובדים בארץ אשור" הם בבחי' וילולי ליל, ו"הנדחים בארץ מצרים" הם בבחי' גנוחי גנח. אמנם על כך בא השופר גדול להביאם שישתחוו לה' בהר הקודש בירושלים, והוא ענין הפשוטה לפניו ופשוטה לאחריה, הפשוטה לפניו הוא לעומת גנוחי גנח, והוא רפואת החולה אשר הקב"ה מקדים לו רפואה למכה (מגילה יג:), וילפינן לה התם מדכתיב לגבי משיח בן יוסף "כרפאי לישראל ונגלה עוון אפרים" (יוסף א, א). אמנם י"ל כי הקדמת רפואה למכה אינו אלא כאשר החסרון הוא בגדר חולי בלבד, דהנה י"ל כי חלק מהקדמת הרפואה למכה, ואפשר שהוא עיקר הרפואה, ה"ז בענין כח התפלה שברא הקב"ה מתחילה, שיוכלו להתפלל לפניו על החולי, ושבח מיוחד שיבא דוד המלך את השי"ת על כך, באמרו "ברוך אלקים אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מאת"י" (מלכים סו, ט), שלא היה לו ביטול תפלה מכח היסורים (נלכות ה), דכח התפלה הוא הרפואה שברא הקב"ה קודם למכה, וזהו בחי' התקיעה לפניו, בבחי' הקדמת רפואה למכה קודם הגנוחי גנח. אמנם מי שכבר בא אל גדר של מיתה, שוב לא מהני ליה תפלה, שהרי לא מצינו תפלה על תחיית המתים, וה"נ בשלמא מי שנפל בענייני שמירת הברית, עדיין יש בידו להתפלל לפניו ית' שיצילנו מנסיון זה, ושיוכל להתרומם ממצבו השפל, אולם מי שנפל לפגם בענייני אמונה שוב כבר אי אפשר לו להתפלל, שהרי הוא אינו מאמין בו ית', ונמצא כי אין רפואה הקודמת למכתו. אמנם הרי גם עליו נאמר "אין מנחם לה", דבחי' אין שלמעלה מהשגה בודאי הוי לה מנחם, וה"נ זהו ענין התקיעה לאחריה, לאחר ה"לילי ליל", ונמשך זאת מכח העתיד שיש בודאי לכל אדם מישראל. ונמצא כי השי"ת יש לו הצלה לכל מיני המכות, בבחי' רפואה ובבחי' תחיית המתים.

וע"ד הרמז, הנה מ"י, אין" בגימ' פלא, אתוון אל"ף, ועל כך כתיב "טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה, ותדר פלאים", אין מנחם לה", דכאשר הירידה היא בגדר "ותדר פלאים", אזי באה הנחמה מכח עולם הפל"א שבגימ' מ"י, אין", ד"מ"י ירפא לך", ו"אין" ודאי הוי לה מנחם. וכן נמי 'מת, חולה' בגימ' פתח עה"כ, דבענין פתחי הקדושה הנ"ל יש לך מי שהינו בגדר חולה, בענין שמירת הברית, ויש לך

דברי נחמה - תשעה באב אחר מנחה

והנה נודע מה שאמרו הצדיקים, כי מלחמת גוג ומגוג יש לה כמה שלבים, ובשנת תקע"ד היתה מלחמת נפוליון, ואזי השתדלו ביותר הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והרה"ק הרמ"מ מרימנוב זי"ע, לקרב עי"ז את ביאת משיח, והם סברו כי מלחמת נפוליון הינה ממש מלחמת גוג ומגוג. וכמו"כ אמרו צדיקים כי א' מן השלבים הגדולים של מלחמת גוג ומגוג הוא מלחמת העולם הראשונה, דמלחמה זו נחשבה כהתחלת חבלי משיח, ומלחמה זו החלה בתשעה באב שנת תרע"ד, והרי נודע ע"פ קבלה כי כל מאה שנה נחשבים כקומה שלימה, ואכן מלחמה זו היתה מאה שנה אחר מלחמת נפוליון, ועתה עומדים אנו מאה שנה ממש מיום ליום אחר תחילת מלחמת עולם זו.

ובן נמי תשעה באב הוא הארה מהתחדשות השנה הבעל"ט, שנת תשע"ה, ונודע בשם הרה"ק בעל התניא זי"ע, כי שנת ה' אלפים תשע"ה יש בו רמז גדול על זמן הקץ, ונרמז עניינו במאי דכתיב "ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים" (שמות לט, כח), ואיתא במדרש (מנחמא פקודי

ד',) כי משה רבינו שכח מנין זה, וה"נ ישנם ב' אלפים ימות המשיח (סנהדרין נא), ומהם כבר עברו אלף תשע"ה שנה שנשתכחו, ועדיין לא באו בהם ימות המשיח, ואחר מנין זה הוא זמן המסוגל לקץ הגאולה. וכן נמי "ויום לעמודים" רומז על אות וא"ו שהוא אות אמת (זו"ק ס"ג ג), וה"ז רומז ג"כ לסוד הקץ שהוא בענין "אמת מארץ תצמח" (פסלים פה, יג; מיקו"ז ד:). ואין אנו נביאים לידע בפרטיות מתי הוא זמן ביאת משיח, אמנם כאשר ישנם רמזים על ביאת משיח ה"ז מחייב להרבות בהציפייה לביאת משיח, וכמו"כ ה"ז מחייב להתחזק ביתר שאת בשתי מידות אלו של התרין משיחין, אמונה וקדושת הברית, ואכן חזו"ן בזמן הזה כי הסט"א מתגבר ביותר בעניינים אלו, וע"י שנתחזק בעניינים אלו יותר ויותר, ולא נניח עצמנו להיכנע בכך ליצר הרע, עי"ז יעזור השי"ת ויתקיים בנו מקרא שכתוב (ש"א ג, י), "ויתן עוז למלכו, וירום קרן משיחו" בב"א.

תוכן השיעור:

מנין, מביא לידי מיתה, "כל באיה לא ישובו", ואין לו כח התפלה, ואעפ"כ יש לו נחמה בבחי' תחיית המתים, בבחי' "אין מנחם לה" דבחי' אין ודאי הוה לה מנחם. ענין שופר של משיח על "האובדים בארץ אשור", ותקיעה אחרי הילולי יליל בר"ה, נחמה מכח העתיד / שורש רפואה ונחמה הנ"ל בכ"ב ימי המצרים, ובכוחו של משה רבינו ביום הסתלקותו. רמזים נפלאים על כל הנ"ל / שנת תשע"ד מאה שנה אחר מלחמת העולם הראשונה, שהיא מאה שנה אחר מלחמת נפוליון, ענין מלחמת גוג ומגוג, והוא רמז לקרבת ביאת משיח / שנת תשע"ה רומז לזמן הקץ, אחר אלף תשע"ה שנה שנשתכחו מב' אלפים ימות המשיח / רמזים על ביאת המשיח צריכים להרבות בהציפייה לביאתו, ובהתחזקות באמונה ושמירת הברית שהן המידות של התרין משיחין.

בנין בית המקדש ע"י השבע מידות שבבחי' שבעה ימים, ואחר התשובה על החטא שגרם החרבן מתחדש בחי' "ימינו כקדם", מדרגת ימים שקדמו לעולם, כענין תשובה ושמו של משיח שקדמו לעולם, ועל ידם בונים את ביהמ"ק השלישי / עיקר בנין ביהמ"ק ע"י שתי המידות התחתונות, יסוד ומלכות, שהם הפתחים לשערי הקדושה, אמונה ושמירת הברית, מידות התרין משיחין / היצה"ר מתגבר ביותר על שתי מידות הנ"ל, והקב"ה מוריד שתי דמעות על אחיזת הקלי' בהן, ועל כך באה עיקר הבכיה בימי בין המצרים / מכח הבכיה בימי בין המצרים נולד משיח בתשעה באב, ועי"ז מתחדשים שני עניינים אלו בפרשת ואתחנן, תורה ותפלה / חסרון במידת משיח בן יוסף, שמירת הברית, מביא לידי חולי, והקב"ה הקדים רפואה למכה בכח התפלה, ורפואתו בבחי' "מ"י ירפא לך". ענין שופר של משיח על "הנדחים בארץ מצרים" ערות הארץ, והתקיעה לפני הגנוחי גנח בר"ה / חסרון במידת משיח בן דוד,

מדור זה נתנדב לעי"נ
האשה החשובה מרת פעריל ב"ר טובי ע"ה
נדבת משפחת דרו הי"ו

שיעור בספר מסילת ישרים

שיעור נ"א (ח"ב) - פרק י"ח

בביאור מדת החסידות

טעמים, טעם אחד כי צריכים ללמוד, וכמשארז"ל ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה רחיים בצווארו ויעסוק בתורה, והטעם השני הוא טעם גשמי יותר, כי יש הרבה שסבורים שבגיל צעיר עדיין אין בוגרים ובשלים די הצורך להתחתן ולישא אשה, ועדיין אין מוכנים להקים בית, כי עדיין אין להם את הדעת הנכונה, ויכולים להתעורר מזה קשיים שונים.

והנה הכל הוא טוב ויפה, ויכולים לעשות הרבה חשבונות כיצא בזה, אבל למעשה הרי ארז"ל (קידושין כט:): בן עשרים שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה, בעבירה סלקא דעתך, אלא אימא כל ימיו בהרהור עבירה. ובנוגע לקדושת הברית הרי פשוט וודאי שאם מתחתנים בגיל צעיר הוא תועלת גדולה לקדושת הברית, וע"כ היו סבורים אצל חסידים, ובאמת שלא רק אצל חסידים, שעדיף יותר לישא אשה בגיל צעיר, כי אפילו רק בנוגע למכשול באונס אם יכולים למנוע זאת הרי זה חטא, ואם מתחתנים בגיל צעיר נשמרים יותר בקדושה וטהרה, ובמה שנוגע לקדושת הברית בוודאי שטוב יותר להתחתן בגיל צעיר. ומלפנים היו מתחתנים בגיל צעיר מאד, ואצל צאצאי הצדיקים היו מתחתנים בגיל צעיר מאד כבן י"ג או כבן י"ד. אבל בוודאי שלא שפיר דמי להתחתן מאוחר.

ואף שלעומת זה יש חשבונות רבים של לימוד התורה וכל שאר הדברים, הנה לא ניכנס בעצם הענין כי אין זה מעניינינו עתה, אבל עיקר הענין הוא שכשמגיע לקדושת הברית אין שום חשבונות אחרים וקדושת הברית דוחה הכל. והדגש שמניחים אצל חסידים על קדושת הברית הוא שזהו ממש עיקר הכל, וממילא לא שייך בזה שום חשבונות.

הדגש הגדול שהניחו בדרך החסידות על קדושת הברית

הנה הזכרנו כמה ענינים שהניחו עליהם דגש גדול בדרך החסידות, ונתחיל לבארם אחת לאחת. א' ענין קדושת הברית. וכבר דברנו בשיעור בימי השובבי"ם (שיעור מ"ז) שענין קדושת הברית הוא דבר גדול גם בנגלה, וגם בתורת הנגלה מבואר בחז"ל ובשו"ע מענין קדושת הברית עד כמה הוא דבר חמור ועיקרי מאד. אבל בפנימיות התורה הוא חמור הרבה יותר לאין ערוך. כי קדושת הברית הוא המפתח שפותח את הקשר הפנימי אל הקב"ה, שיוכל האדם להרגיש איזה פנימיות וחיות ויוכל להרגיש את הנשמה שלו. ומי שנכשל בקדושת הברית צריך הוא לשוב בתשובה ושב ורפא לו וכך יוכל להרגיש איזה פנימיות וחיות של הנשמה שלו. וזהו ממש כמו המעכב שבלי תיקון הברית לא שייך להרגיש איזה פנימיות וחיות, ורק על ידי זה יכולים לעמוד על סוד הנשמה, שמסוד זה מסתעפים כמה ענפים, כגון הרגשת חיות בתורה ובקדושת התורה ובקדושת השבת והשגות בפנימיות התורה ושמוחה של מצוה, ושמירת הברית הוא ממש עיקר המפתח על כל כגון זה.

ועל כן אצל חסידים היה קדושת הברית דבר יסודי ועיקרי ביותר, והיו מוכנים ומסכימים לוותר על הרבה דברים עבור זה ובלבד שיזכו לקדושת הברית. וכגון מה שהיה דבר רגיל בליטא להתחתן בגיל מאוחר, וגם היום נהוג כן אצלם, ובאמת דבר זה אינו מותאם גם לשיטתם, וכמה גדולי הליטאים עוררו נגד מה שמתאחרים לישא אשה. והנה על מה שמתחתנים בגיל מאוחר יש להם שני

טהורות המה הוא דבר חמור ועובד על זה, ועושים עסק שלם מענין זה להיות טהור ונקי ושהמחשבות יהיו נקיים והעינים יהיו טהורים. ופשיטא ואין צריך לומר שאין מדברים מלעשות עבירות בשאט נפש ובמזיד ח"ו שזהו דבר חמור גם על פי גגלה, ובזה אין חילוק בין חסידים למי שאינם חסידים שהוא דבר חמור אצל כל אחד באותה מידה, אבל אצל חסידים עבדו על זה באופן שיהיה ממש טהרת המחשבה נכונה וזכה.

וכן רואים את חילוקי המנהגים בין חסידים לבין אלו שאינם חסידים בהתנהגות שבתקופה בין השידוכים לנישואין, וחילוק זה הוא קיים אפילו עד היום הזה, ואע"פ שדרך החסידות בזמנינו הוא בשפל המצב, מ"מ עדיין יש חילוקים גדולים בזה. והוא בענין מה שאצל חסידים אין החתן והכלה נפגשים ומדברים ביניהם לאחר האירוסין אף פעם ח"ו, ואצל אלו שאינם חסידים הוא דבר רגיל, וזה גורם הרהורים ושאר מכשולות רעים. ובאמת גם גדולי הליטאים עצמם מעוררים על זה, אבל אצל חסידים הוא דבר פשוט, שאין החתן והכלה נפגשים בכל תקופת האירוסין.

וכן לפני שמשדכים, הנה אצל חסידים נפגשים מתחילה לכל היותר פעם אחת, או שני פעמים, וכבר נעשה השידוך, ואילו אצל שאינם חסידים נפגשים לפני כן פעמים הרבה ללא שיעור, ואמתלא בפייהם כי כך יעשו שידוך טוב יותר, דע"ז הינם מכירים יותר זה את זה. אבל אפילו אם יהיה זה חשבון נכון, איך משתווה חשבון זה אל החשבון של שמירת הברית, דשמירת הברית דוחה את כל החשבונות, ואדרבה, דווקא מפני שהוא שומר הברית יהיה לו סייעתא דשמיא לעשות שידוך טוב יותר, והרי המציאות מוכיחה שלמעשה אין רואים שיש פחות גיטין אצל אינם חסידים מאצל חסידים ואדרבה הוא להיפך.

ושמירת הברית על פי חסידות מכניס את האדם למציאות אחרת, ויש לזה כמה וכמה תוצאות טובות. וכגון שכל החיות שמרגישים בדברים שבקדושה הוא תלוי הרבה מאד בקדושת הברית, ומי שהוא שומר הברית ונשמר מכל דבר רע הרי זה דבר נשגב ונורא ביותר. וזהו מהענינים הגדולים שבדרך החסידות, ואמנם יש הרבה מדריגות בזה, ואצל הצדיקים והחסידים הנעלים בדורות הקודמים, פארציטישע חסידים, היה הקדושה שלהם בדרגה עליונה ביותר אשר מה שיין לומר על זה. והרואה יראה בספה"ק נועם אלימלך (עיין פרשת בראשית ד"ה והאדם) איזה קדושה של מעלה היה להם.

ועוד דוגמא לדבר כגון אם יהיה מציאות שיבוא בחור ושאלתו בפיו שיכול לעשות שני שידוכים, ובשידוך אחד לא יוכל להיות נזהר ונשמר כ"כ בקדושת הברית, כי המשפחה הוא משפחה מגושמת יותר, וכדומה, אבל לאידך גיסא המיועד להיות חותנו יש לו הרבה כסף ויוכל לתמוך בו שיוכל ללמוד כל ימיו, ולעומת זה בשידוך האחר לא יוכל ללמוד כל ימיו ויהיה מוכרח ללכת לעבוד אבל המשפחה הוא משפחה צנועה וחסידית יותר, אין אידיעלע משפחה, ויהיה לו הרבה יותר קל להיות שומר הברית אם יהיה במשפחה זו. וכיוצא בזה יכול להיות עוד כמה ציורים שיהיה שאלה אם עדיף יותר שיוכל לשבת וללמוד או שיוכל להיות יותר שומר הברית. אבל אצל חסידים אינו כלל בגדר שאלה שבעולם ואין צריכים אפילו לשאול שאלה זו, כי קדושת הברית קודם לכל דבר, ובלי זה אין הולך שום דבר, ודא ביה כולא ביה ודא דלא קני מה קני, כי זהו המפתח לכל דבר.

ודבר זה יסודו בפנימיות התורה, ואין דף אחד בזהוהר שאינו מדבר מקדושת הברית, ודבר זה נכנס וחודר לעצמות של בחור חסיד, ומעתה כל התנהגותו וענינו הוא בדרך אחר לגמרי, ואפילו אם יכשל ח"ו ידע שאכן צריך הוא לתקן את אשר עיוות ולא לעבור על זה כעל דבר של מה בכך, וצריך לעבוד על דבר זה, ולא ניכנס עתה בענין זה וכבר הארכנו בשיעור בימי השובבי"ם בענין זה. והוא דוגמא למה שבדרך החסידות עבדו מאד על ענינים שעל פי פנימיות התורה הם דברים עיקריים ביותר.

ובחור חסידי נזהר ביותר בענין שמירת העינים, ואין הכוונה שצריך לילך ברחוב כמשוגע ובאופן מוזר ותמוה, אבל צריך לשמור את העינים, ויכולים לשמור את העינים ולהיות ג"כ אדם רגיל בין הבריות, ומתרגלים ללכת ברחוב כאיש חסיד וכמו שבחור חסידי צריך ללכת כשעיניו למטה ושומר את עינו שלא להסתכל אנה ואנה ושלא להימשך אחר ראיות אסורות. כי העינים אינם הפקר, ואסור להסתכל מחוץ מד' אמות, ואמנם כשצריך לחצות את הרחוב הרי אין ברירה אבל בדרך כלל צריך ללכת כשעיניו למטה. וכן מונע עצמו מללכת במקומות שיש בהם חשש של ראיות אסורות כשיכול ללכת בדרכים אחרים, וכדאי' בגמ' (בבא בתרא נז:): דהיכא דאיכא דרכא אחרינא נקרא רשע, וצריך לחשוב היטב על זה שלא ללכת בדרכים ובמקומות כאלו שיכולים לגרום נסיונות בקדושת הברית.

כללו של דבר שבחור חסידי הוא שומר הברית ושומר את עינו ומחשבתו, והגם שאין אדם בעה"ב לגמרי על מחשבתו, אבל כמה שהוא יכול הרי הוא משקיע את עצמו בתורה ושומר את מחשבתו ויודע שמחשבות אשר לא

להיראות הרי הוא צריך להסתכל על הרבי, וכמו שהרבי עושה כן צריך לעשות, וממנו יראו וכן יעשו, כי הרבי הוא הדוגמא שלו איך יהודי צריך ליראות. והרי יכולים ללמוד את כל השו"ע ואת כל ספרי המוסר ואם לא ראו אף פעם בפועל ואף פעם לא עשו שימוש ת"ח עדיין אין יכולים לדעת איך יהודי צריך ליראות, ועל זה צריכים לראות דוגמא חיה, והרבי הוא הדוגמא הזאת. ואף שבעיקר הוא רבו שמלמדו תורה, אבל בוודאי שבהרחבה יתירה הוא הרבי שלו גם על הכל, והרבי הוא הדוגמא החיה שלו איך יהודי צריך ליראות. וזהו הענין של רבי על פי פשט, וזה היה גם לפני הבעש"ט.

הרבי הוא שורש הנשמות של תלמידיו וחסידי

אמנם על פי פנימיות המהות והמשמעות של רבי הוא דבר אחר, שהרבי הוא שורש הנפש של הנשמות של החסידים. ומה שהוא מלמד אותם והוא הדוגמא שלהם הרי זה רק תוצאה מכך ואין זה שורש הדבר, ושורש הדבר הוא שהתלמידים מקבלים את כל ההשפעות רוחניות וגם את ההשפעות גשמיות מהרבי. כי יש סדר בדרכי הנשמות של שורש וענפים, ויש נשמה שרשית ויש נשמות שהם ענפים מן השורש, והרבי הוא השורש והתלמידים הם הענפים. וכן יש צדיק הדור שהוא השורש של כל הדור, ויש צדיקים שהם שורש רק לתלמידים ולעדה שלהם, וכיוצא בזה יש בזה כמה מדרגות, אבל כך פועל סדר ומהלך החיות איך שהקב"ה משפיע חיות הן בגשמיות והן ברוחניות שהוא בא על ידי סדר של שרשים וענפים. והרבי הוא השורש על ידי שהוא נתבק ברבותיו שלו.

ובאמת אפילו על פי נגלה, הנה עיקר השייכות והקשר הוא קשר של נשמות, על ידי שהנשמות מרגישות זו את זו. ויש בזה הרבה מדרגות, יש שהמוחות מרגישות זו את זו, כגון שדרך הלימוד של רב זה מדבר אליו, והוא מרגיש בעליל שדרך ההסבר שלו בתורה הוא לאמיתתה של תורה, והוא מתעלה על ידי זה והרי זה ממש משנה אותו לטובה ונותן לו הבנה יתירה בתורה. וכאשר מדברים מרבי נכון, היינו שהוא רבו לא רק בתורה אלא גם בכל הדברים, שהנשמה שלו מרגישה באמת וברצינות ונפשו יודעת מאד שהוא אכן ממש הדוגמא וכך צריכים להיראות, ולא רק שהוא רואה את זה והשכל מבין את זה, אלא שנשמתו מרגשת את זה. כי להתקשרות נכונה אל הרבי לא די שהשכל יבין אלא צריך גם שהנשמה תרגיש זאת, שאני הנני חסיד שלו והוא נלהב אחריו, והוא הוא דוגמת החיים שלי, ואני מרגיש בבירור שמה שהוא עושה כן צריך לעשות, ולכל מעשיו יש חן וקדושה, ומרגיש שזהו זה וכן הוא הדבר, והוא אכן צדיק אמיתי. וזהו הנקרא רבי כנכון.

ולדוגמא ממה שהיה בארץ ישראל יהודי חסיד בעל מדריגה, הרה"צ רבי שמואל שפירא זצ"ל שהיה מגדולי חסידי ברסלב, ואמנם לא היו רבים כאלו כמותו, אבל בדור הקודם לפני המלחמה היה שכיח יותר חסידים כאלו. וכאשר נלב"ע, צעקה אשתו בלוויה ואמרה, את הקדושה הגדולה שלו יודעים רק אני והרבש"ע. והוא היה נוהג בפרישות יתירה ובקדושת הברית עד מאד, והיה לאשתו טענות עליו על זה, והלכה אל הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, והשיחה לו את כל טענותיה על ההתנהגות שלו בפרישות ובקדושה, והקשיב היטב לדבריה, ואמר לה שהיא אכן צודקת, כי היה אכן ממש פרוש מהאי עלמא. והנה הרב בענגיס לא היה חסיד, אבל אחר שהלכה אמר לגבאי שלו תלביש לי את הטלופ, כי אני הולך לתת קוויטל ליהודי הזה.

וכיוצא בזה היו הרבה חסידים, ואף שאולי לא היו ממש במדריגה זאת, אבל היו הרבה חסידישע יידן, פארציטישע חסידים, שעבדו ביותר על דבר זה, ושמעתי מכ"ק רבינו זצ"ל על כמה יהודים חסידים שהיו מיוחדים במידת הקדושה. וכל ההשקפה היה על קוטב דבר זה שחיפשו את קדושת הברית וידעו בבירור שכמה שיכולים להתקדש יותר, ושכלל שזוכים ליותר קדושה ולהתקדש יותר הוא טוב יותר. וזהו השקפה החסידות שחדרה אצל כל מי ששייך לדגל החסידות, אף שיש מי שיכול לקיים יותר ויש פחות, אבל ההשקפה הברורה היא כך, שכלל שיכול האדם להתקדש יותר בקדושת הברית אשרי לו ואשרי חלקו, ואילו אלו שאינם הולכים בדרך החסידות לא עסקו בזה כל כך, וכל זהירות זו היתה לידם בבחי' לאו דווקא, ואכמ"ל. ועכ"פ זהו אחד מהענינים שיכולים לומר שחסידות הניחה דגש גדול מאד עליהם.

ענין ההתקשרות לרבי וצדיק על פי חסידות

ב') ענין ההתקשרות אל הצדיק, והיחס שבין התלמיד והחסיד אל הרבי. הנה באמת גם לפני החסידות כבר היה ענין של רבי ותלמיד. אבל הרי כל דרך החסידות מיוסד על יסודות של פנימיות התורה, ויש עלינו לבאר את מהות הענין של רבי ותלמיד עפ"י פנימיות התורה. דהנה על פי נגלות התורה הקשר בין רבי ותלמיד הוא כפשוטו, ודברים כהווייתם, שהרבי לומד עם תלמידיו, וכמובן שבעיקר הוא מלמד אותם תורה, וביותר הרחבה הוא שאינו מלמד אותם רק תורה, אלא הרבי מלמד את תלמידיו את כל דרך החיים, ומלמד אותם איך יהודי צריך להיראות.

והרבי הוא הדוגמא לתלמידיו והוא דוגמת החיים שלהם, שכאשר התלמיד רוצה לראות איך יהודי צריך

לברר ולהבין אותם היטב. דהנה כשמדברים באמונת צדיקים צריך לדעת שהענין של אמונת צדיקים צריך ג"כ שמירה. וכמובן שאין מדברים מכל התעמולה ודרכי הפרסומת הרגילים היום, שכל דבר נקרא בשם אמונת צדיקים. וכאשר ממנים לאחד שיהיה הראש על העדה, מיד הוא מקבל את כל המדריגות של הרבי רבי אלימלך, וכבר נעשה רשכבה"ג וצדיק הדור, ומי שאינו מאמין בו הוא אפיקורוס. שכמובן שדברים אלו הם דברי שטות והבל ודברים בטלים בעלמא, וזהו ממש הפסולת של חסידות ואין זה חסידות ולא כלום אלא חוכא וטלולא.

אבל גם אמונת צדיקים אמיתית צריך לדעת לפרש אותה וגם לזה יש גדרים, ואם ילכו יותר מדי ויצאו מהגדרים כבר לא יהיה זה אמונת צדיקים אלא בגדר עבודה זרה. ומהותה של אמונת צדיקים וכן כל ענין של אמונה הוא, דהנה יש דברים שיכולים להסביר אותם בבירור בשכל הטבעי, אבל יש דברים שאין יכולים לבאר בשכל הטבעי רק חלק מהם. וכל ענין של אמונה יש חלק שבו שיכולים לבאר בשכל הטבעי, אבל עצם הענין הולך יותר מהשכל הטבעי, ולא די לעמוד על הדבר רק בשכל הטבעי, כי יש גבול עד היכן יכולים ללכת בזה עם השכל הטבעי, ואילו האמונה תילך הרבה יותר מזה. ובמקום שיגמר השכל הטבעי, אזי אותו הענין שנתברר כבר על פי השכל הטבעי יוכלו ללכת בו יותר מהשכל הטבעי וכאן יתחיל ענין האמונה. ואפילו אותם דברים שהשכל הטבעי לא יבין אותם היטב כל כך, אבל האמונה תאיר ותזריח בו את הדבר, ומה שיחסר לשכל הטבעי ישלים האמונה.

ואמונה הוא חוש של הנשמה להתקשר בדברים שבקדושה ובדברים שאין יכולים להסביר דווקא על פי שכל. וכגון מי שהוא צדיק אמת הנה בוודאי יהיו צריכים להסביר ולפרש על פי שכל מדוע סוברים אנו שהוא צדיק, ולפעמים לא יוכלו להסביר ממש את הכל, ואולי יהיו קושיות עליו ג"כ, אך כמה פעמים אכן יוכלו להסביר בבירור את הכל שהוא צדיק שהתנהג כל ימיו כצדיק. אבל עכ"ז האמונה בצדיק תילך יותר ממה שיכולים להסביר על פי שכל, והאמונה תאמר הרבה יותר מהשכל. כי עם האמונה נוכל לומר, וכי אינך רואה ומרגיש את הקדושה שלו, וכי אינך רואה ומרגיש כי ברגע שבאת במחיצתו הופיעה עליך קדושה עליונה.

הנשמה מרגישה ויודעת הרבה יותר ממה שיכולים לבאר על פי השכל

ונשמה תרגיש את הדבר הזה מיד. ואם רק אדם אחד היה מרגיש זאת היו אומרים שהלא רק יחיד הוא, אבל האמת היא כי כל אחד מרגיש זאת, וכל יהודי רציני וירא ה' מרגיש זאת, חוץ ממה שלפעמים יכול להיות שיש אחד

ותורת החסידות מוסיפה ואומרת על זה שמפני מה הוא אכן כך, ומדוע מרגישה הנשמה שלו את הנשמה של רבו, ומדוע הוא מדבר את השפה שלו ולמה הוא הדוגמא שלו, הנה זהו מפני שהוא השורש שלו, כי כך סידר הקב"ה שיהיו שרשים וענפים בנשמות, והרבי הזה הוא אכן שורש נשמתו. וכבר ביארנו ששורש דרך החסידות היה בעיקר לפי מדריגת תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיו, ואכן להם היה המדריגה הזאת של רבי נכון ואמיתי, ומן הסתם דבר זה היה גם לאחר מכן, אף שלא היה ממש כמו הענין בשרשו. והענין של רבי אמיתי על דרך החסידות, הוא שהיה להם המדריגה שידעו בבירור שרבי זה הוא שורש הנשמה שלהם, והרבי היה יודע איך להתקשר לנשמה של התלמידים והחסידים שלו. וגם זה היה מאותם דברים שאכן נמסרו מפה לאוזן איך הדברים האלו פועלים.

ובאמת זהו סוד קריאת הקוויטל שרבי קורא קוויטל, והוא מן הדברים שנתחדשו אצל הבעש"ט, וגם לפני הבעש"ט היו יכולים ליתן פיתקה לאדם שיזכור את השם ויתפלל, אבל הענין של קריאת קוויטל הוא חידוש של הבעש"ט וענין שבדרך החסידות, והיו לצדיקים כוונות של שמות ויחודים ומדריגות וענינים שלמים בזה, שבשעה שהרבי היה קורא קוויטלעך היה מאיר אצלו השורש של אדם זה שנתן את הקוויטל, וראה את שורש הנפש שלו, והיה לו את המדריגה לדעת איך מתקנים אותו ברוחניות ובגשמיות, ואיך מסלקים את הקליפות והקטרוגים שיש עליו, וזהו מדריגה של קריאת קוויטל. וכן באופן כללי לעסוק בתיקוני הנשמות שהם הענפים שלו, וזהו רבי אמיתי שיכול לעסוק בתיקוני הנשמות של הענפים שלו. ולא תמיד היה החסיד צריך לדעת שהרבי עוסק בתיקון שלו, אבל הרבי עסק בתיקון שלו, ומה שהיה מתפלל אח"כ תפילה טובה וכן מה שהיה מתעלה בעבודת ה' הנה הכל היה מפני שהרבי נתעסק בתיקון שלו.

והנה היו כמה דרכים בזה, אם עבודת החסידים תהיה אכן בעיקר שיהיו מקושרים אל הרבי, וכל העבודה תהיה בענין ההתקשרות אל הרבי. ולמעשה השורש של כל ענין ההתקשרות הוא האמונה, כי בלי אמונה אין הולך שום דבר, ואמונה הוא השורש. וכמו שיש ענין של ויאמינו בה' כן יש ענין של אמונה במשה עבדו, אמונת צדיקים.

ביאור מהות ענין אמונת צדיקים

ומדי דברינו נפרש ענין זה. ובאמת כל אלו הענינים שאנו מבארים כאן הם רק התחלת הדברים, ועוד נמשיך לבאר בזה יותר בשיעורים הבאים, כי הם סוגיות שצריך

מסילת ישרים - שיעור נ"א

אבל הקשיא לא נכתב בעצמה בתורה וכאן נכתב הקושיא, וטוב היה שלא לומר כי אם וצויתי את ברכתי, וממילא לא יקשה שום אדם לומר מה נאכל. ותיירץ דהנה השם יתברך ברוך הוא כשברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכים שפע לצרכי בני אדם, ודרך השפע שלא להפסיק כלל, אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ברוך הוא המשיג אמיית הזן ומפרנס בריוח בלי הפסק כלל אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות עליונים ומתישין כח פמליא של מעלה ר"ל ואז נפסק השפע חלילה, וצריך השם יתברך ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחילת הבריאה, וזה הוא וכי תאמרו כו', שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלקיו ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל הוא עושה פגם חלילה בהשפע ואטרחו כלפי שמיא לצוות מחדש. וזשאה"כ וכי תאמרו, פירוש כאשר תאמרו כך ואז תטריחו אותי וצויתי כו', אלא לא תתנהגו כך ותבטחו בה' בכל לבבכם ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד לא יחסר כל בה, עכ"ד.

והנה כמו כן ניתן לשאול גם כאן למה האריכה התורה לפרש את השאלה, וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה', ואת התיורץ אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה'. ויש לומר גם כעין תירוצו של הרבי ר' זושא, שהתורה באה ללמדינו שבאמת לא היה צריך להיות כלל שאלה איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה', כי כשנביא קדוש מדבר דברי נביאות והם דברי ה' צריך כל אחד להיות מבין שהם דברי ה', וכשהנביא שקר מדבר דברי שקר צריך כל בעל נפש להבין מעצמו שהם דברי שקר ואין צריך לסימנים וראיות. וכאשר אתה שומע איך שהוא מדבר, עליך לדעת מיד אם זהו הדבר אשר ציוה ה' או לא, כי כשצדיק ונביא אמת מדבר צריך כל אחד לראות שהוא הדבר אשר דיברו ה', ואם הוא נביא שקר צריך כל אחד לראות שהוא הדבר אשר לא דברו ה' ואין צריך סימנים על זה. אבל אם תהיו במדריגה קטנה ותצטרכו לסימנים אתן לכם סימן שאם לא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה'.

כי צריך לדעת שהנשמה הוא מציאות, והרגשת הנשמה הוא מציאות נכוחה, ואמונת צדיקים היינו שנמשכים אחר חוש הנשמה ואין מתעקשים כשוטה נגד הרגשת חוש הנשמה, וכשרואה שהוא מרגיש וכל אחד הוא מרגיש והוא פשוט כן שבשעה שנמצאים במחיצתו של הצדיק הרי הוא דבר ברור לכל אחד ששורה כאן קדושה עילאה, אין צריך להתעקש בעקשנות של שטות

שאינו לו שייכות כלל עם הצדיק ואינו מהשורש שלו, אבל כל מי שיש לו איזה שייכות ירגיש זאת. אבל מי שהוא רשע ומגושם והוא איש חיצוני הנה הוא לא ירגיש ולא יבין את זאת, אבל כל יראי ה' וכל מי שהוא בעל נפש קצת ירגיש זאת בעליל. ובשעה שהצדיק מתפלל יראו כל אדם וירגישו כל יראי לב שהוא מתפלל בקדושה והוא מעורר בתפילתו ויהיה זה לדבר פשוט אצל כל אחד.

וכגון מי שנכנס פעם אצל הרה"ק רבי יהודה'לע מדזיקוב זי"ע, ורק ראה איך שהוא יושב בלכו נרננה היה מרגיש בעליל קדושה עליונה ונשגבה. וכשאני הכרתי אותו כבר לא היה מתפלל בעצמו אלא אחר היה מוציא אותו בתפילתו, והיה אחד שאמר לכו נרננה והוא ישב ושמע, ומכל מקום כל מי שרק ראה אותו וכל מי שהיה בבית המדרש מגדול ועד קטן יצא משם מלא התלהבות מקדושת שבת, והרגיש טעם בקדושת השבת אשר לא טעם כמותו מעולם, והיה זה מציאות מוכחת שאין יכולים לחלוק עליה, וכל אחד בין גדולים ובין קטנים הרגישו זאת והיה זה פשוט כביעתא דכותחא. ואמנם רבי יהודה'לע התנהג כל ימיו כצדיק אמת, והנה אפשר שהיו אחרים שהיו יכולים לחקות את מעשיו, אבל המציאות הוכיחה שלא היה זה דומה כלל, כי מפני שהיה צדיק אמת אזי כל מי שישב במחיצתו ראה בבירור שעל זה יכולים לומר זה הדבר אשר ציוה ה' וזהו הדבר המכוון אשר לזה מתכוונים.

והם דברים שאין יכולים להסביר ולפרש אותם להדיא אלא שהנשמות מרגישות זו את זו. ויכול להיות שיהיה אחד שיתעקש בדווקא ויאמר תראו לי שחור על גבי לבן ובהוכחה מפורשת שהוא אכן צדיק גדול כזה, ואם יראו לו דבר מופת שעשה הצדיק אז ידע נאמנה כי צדיק הוא. אמנם באמת אותות ומופתים באדמת בני חם, היינו שאותות ומופתים הם דבר נחוץ כשצריך לשבר קליפת מצרים, וכאשר בני ישראל היו בקליפת מצרים היו צריכים להראות להם אותות ומופתים כדי לשבר קליפת מצרים, אבל יהודי יכול להרגיש גם בלי זה.

ויש לפרש בזה מאה"כ (דברים יח, כא) וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ה', אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה'. וניתן לשאול כאן כקושיא הנודעת של הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע (נועם אלימלך פרשת בהר ד"ה וכי תאמרו) עה"פ וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' וצויתי את ברכתי לכם כו', ויש לדקדק מה שהתורה יצאתה בכאן מדרכה שדרך הפסוק לכתוב איזה יתור לשון בפסוק אפילו אות אחת ועל ידי זה מתורץ כמה קושיות

מסילת ישרים - שיעור נ"א

והנה ההכרה הזאת בענין הצדיק מחייבת ענינים מסויימים, וכמה ענינים יוצאים מזה, ונבאר בזה בקיצור רק התחלת הדברים. הנה עיקר הענין היוצא מזה, שחוץ ממה שהצדיק נעשה דוגמת החיים שיכולים ללמוד ממנו ארחות חיים, אשר באמת דבר זה יש לו שייכות בעיקר רק עם עובדי ה' נכונים ואמיתיים ותלמידי חכמים. אבל עיקר ענין הקשר של הצדיק הוא, אשר מי שפגע ונפגש באור הזה, הנה אור הצדיק יפעול עליו פעולות מסויימות, אשר זהו הרבה יותר סתם מהענין שהרבי הוא דוגמא ומשתדלים לחקות את מעשיו, אלא שההתקשרות עם הצדיק מכניס בו חיות והכרה נעלית, אשר ילך אתו בכל מקום וישפיע עליו ביותר. וענין זה לא יהיה לו שייכות דווקא עם עובדי ה' אלא אפילו עם אנשים פשוטים, ששואבים חיות מעצם ההכרה שהכירו את הצדיק, ובשעה שנזכרים מהצדיק ומהחיות שעמדו עליו בשעה שהיו אצל הצדיק הרי זה מכניס אותם לעולם אחר, ובכח זה יוכלו ללכת ויתפסו בקדושה הזאת, וזה ישנה את כל מהלך החיים שלהם.

והבל ולא להאמין בזה. וזהו ענין אמונה, שהולכים למעלה יותר מן השכל ומובטחים בחוש של הנשמה. וזהו הנקרא אמונת צדיקים, שהנשמה והחוש של אמונה יכולים לקבוע שזהו אדם נעלה יותר והוא איש צדיק וקדוש ומורם מעם. וזה הכלל בכל דבר שבקדושה, שאם מתעקשים נגדו שלא לבטוח ולסמוך על חוש והרגשת הנשמה הרי זה חסרון באמונה, כי הוא דבר שבקדושה ועל זה צריך להשתמש בחוש הנשמה.

וזהו ענין אמונת צדיקים, שכמו שהקב"ה הוא קדוש, וההתקשרות להקב"ה הוא דרך הנשמה, שחוץ ממה שהאדם יודע בשכלו ממציאות הבורא, הנה על ידי חושי הנשמה הרי זה הולך הרבה יותר מהשכל, שעל ידי חושי הנשמה משיגים דביקות הבורא, וההכרה בהקב"ה הוא ענין של נשמה, ומה שהנשמה תרגיש ותקבע על פי אמונה יהיה הרבה יותר משכל, אזי ה"ה בכל דבר שבקדושה כגון אמונת חכמים ואמונת התורה שהם עובדים עם חושי הנשמה, ועל ידי זה הולכים יותר מהשכל.

פנינים על פרשת השבוע

פרשת דברים - חזון

ויתרו אמר למשרע"ה מדוע אתה יושב לצדך וכל העם נצב עליך מבקר עד ערב, ואילו היו מצנינים על נכון המדרגה של התורה של משה, היו יודעים כי כדאי הוא לעמוד כל היום כדי לשמוע דיבור אחד של תורה מפי משה רבינו בעצמו, ונמצא לפי"ד הנ"ל כי מה שאמר יתרו ואחיה תחזה וגו', שימנו דיינין במקום משה רבינו זה היה השורש של חורבן ציהמ"ק, ולזה נקרא שבת שקודם ת"צ שבת חזון, כי חורבן ציהמ"ק נמשך מן ואתה תחזה. וכן קורין בשבת שקודם ת"צ איכה אשף לצדי שאמר משה, כי זהו שורש החורבן.

(ב) אלה הדברים אשר דבר משה. ואחז"ל במדרש רבה כאן, מרפא לשון עץ חיים (משלי טו, ד), עד שלא זכה לתורה כתיב צו לא איש דברים אנכי, כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים שנאמר אלה הדברים אשר דבר משה, ולכא"ו יש לדקדק שהרי כבר קודם מתן תורה מצינו בפסוק אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, הרי שכבר היה לו למשרע"ה דיבורים קודם מ"ת, וגם מצינו כמ"פ בתורה וידבר משה, וא"כ למה אחז"ל דייקא כאן שנתרפא לשונו.

אמנם הענין הוא כי הדיבורים שקודם מ"ת היו במדרגה גבוה מאוד, לא פחות ולא יותר, שהיו דיבורים קצרים עם הרבה חיות, בחי' של שכינה מדברת מתוך גרונו, וכל הלשון שם הוא לשון נוכח שהשכינה עצמה מדברת עם בני"י, אחת ראיתם אשר עשיתי למצרים, ואשף אתכם וגו', וכן היו כל הדיבורים של תורה שדיבר משה לבני"י, שהיו בבחי' תורה כנתינתה מסיני, אמנם משנה תורה משה מפי עצמו אמרה (וזה"ק ח"ג רס"א), והיינו שזוהי היא משרע"ה מוריד עצמו למדרגת כלל"י, ומדבר בלשון שלו, שזה כבר במדרגה נמוכה, ואכן צכאן לא היו הדיבורים צקצרה, רק אדרבה באריכות ובהרחבה, שהיה מצאיר ומסביר עצמו, הואיל משה באר את התורה הזאת, שציאיר את התורה בע' לשון כמו שפירש"י, שצכאן היה העיקר ההסבר שבו, ומה שאמר משרע"ה לא איש דברים אנכי, היה כונתו שאינו יכול

(א) **מעם** לקריאת שבת חזון, י"ל דהנה איתא במדרש רבה (איכ"ר א, א) שלשה נתנבאו בלשון איכה, משה ישעיה וירמיה, משה אמר איכה אשף לצדי וגו', ישעיה אמר איכה היתה לזונה (ישע"י א, כא), ירמיה אמר איכה ישבה צדד (איכה א, א), והכונה בזה הוא כי הם שייכים זה לזה, שמה שאמר משה איכה אשף לצדי הוא השורש למה שאמרו ישע"י וירמיה איכה היתה לזונה ואיכה ישבה צדד, שכל החורבן נמשך מאיכה אשף לצדי שאמר משה.

וביאור הענין הוא כי משה רבינו אמר איכה אשף לצדי וגו' הבו לכם אנשים וגו' ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות ואחז"ל (בספרי, והוצא צפירש"י) שמשרע"ה הוכיח אותם בזה, שהיה לכם להשיב רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך וכו', שכל הענין של מינוי הדיינין היה בזה איזה פגם, שלא היו מחשיבין כראוי את המדרגה של התורה של משרע"ה, שיבינו שצריכין ללמוד תורה רק ממשרע"ה, וכיון שלא היו כלל"י מוכנים לקבל את המדרגה של משרע"ה, מזה נמשך אח"כ צריבוי השתלשלות עד לחורבן ציהמ"ק.

וזוהי ציאור מה שאחז"ל (מדרים פ"א). עה"פ (ירמ"י ט, יב) ויאמר הוי"ה על עוזם את תורת וגו' שלא צרכו בתורה תחלה, והיינו שיטנו המדרגה של תורה כנתינתה מסיני מתוך האש, שהוא מדרגה גבוה מאוד, והאדם צריך להגביה את עצמו לזה המדרגה, וזהו המדרגה של משה רבינו, כי משה הוא דרגא דתורה מסיני, ועל זה צריכין לשמוע תורה דייקא מפי משרע"ה, ואם אין מצנינים כראוי זה המדרגה של תורה, ואין רוצים להגביה א"ע לזה המדרגה, הרי"ז נקרא שלא צרכו בתורה תחלה, והיינו שעצמו את מדרגת התורה בתחלתה כנתינתה מסיני, והוא פגם דק מאוד שהחכמים והגבוים לא היה יכולים לעמוד ע"ז, שאף אחד לא חשב בדעתו שמינוי הדיינין אלל משרע"ה יגרום לחורבן ציהמ"ק, ויאמר ה' על עוזם את תורת שרק השי"ת עצמו גילה פגם זה.

להוריד ענמו ולדבר דיבורים מענמו, אבל דיבורים שצמדרגת מתן תורה צודאי היה יכול לדבר תמיד, אמנם התורה נתן לו כח שיוכל גם להוריד ענמו אל בני ישראל, ולדבר דיבורים שנקרא משה מפי ענמו, וזהו מרפא לשון עץ חיים.

ובנ"י לא היו מעריכים כראוי הדיבורים של משרע"ה שצנחי הגבוה שהוא כנתינתה מסיני, וכנ"ל (אות א') שלא אמרו שהם רוצים ללמוד תורה דייקא ממשה רבינו בענמו, ואילו היו מגזיחים את ענמם כראוי אל המדרגה של אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, אז לא היו זריזין להגיע לאלה הדברים אשר דבר משה, שהוא השתלשלות התורה למטה למדריגתם.

ג) שב"ת ט' א"צ ג' שתי"ה, שאות הי"ד של הא"צ הוא האות נ', ידן הוא זירוף דין, וכן י"ד פעמים נ' בגי' דיין בנו"ן דמנפ"ך, אמנם אם נוסף עוד אות א' הוא

זירוף שם אדני"י, שהו"ע י"ד פעמים נ"א, ועם הכולל בגי' שתי"ה, שהאלף של שם אדנות הוא צחי' המלכות שהוא האבן די לא ציד"ן (דיאל ג' נד), דהוא צחי' של אבן, שלמעלה מצחי' י"ד, שנו"ן הוא אות י"ד צחי' די"ן, וי"ד פעמים נו"ן הוא די"ן, ונ"א הוא אחד יותר מנו"ן, וזה איקרי די לא ציד"ן, שהוא נ"א פעמים י"ד, שצגי' שתי"ה, שהוא האבן שתי"ה, והיינו שאבן שתי"ה הוא המלכות שהיא האבן די לא צידן, וכן קטור"ת בגי' שתי"ה, וכשנתן הכה"ג ציוהכ"פ את המחמה עם הקטורת על האבן שתי"ה, היה ממתיק עי"ז כל הדינים, ויוהכ"פ היא הלעומת זה של תשעה באב, שת"צ הוא היום שיש להס"מ אחיזה בה, וציוהכ"פ לית ליה רשות לאסטוני (יומא כ.) שהוא מסולק ממנו לגמרי, אמנם כשחל תשעה באב בשבת, אז נמתק הת"צ ומאיר בה הארה מצחי' יוכ"פ שלמעלה מת"צ, ולזה שבת ט' אב גי' שתי"ה וכנ"ל.

תומך השנה:

לע"נ הר"ר שמואל קלמן ב"ר יעקב דוד ע"ה
נלב"ע ביום שמח"ת שנת תשס"ה לפ"ק

פרנס השבוע:

נדבת ידידינו עוז הרב החסיד המפואר
הר"ר משה זלמן שליט"א
- ביתר -

לרגל השמחות השרויות במעונו, בנישואי בתו הכלה תחי'
ושמחת האירוסין של בנו הבחור החשוב גי"ו
בשעה טובה ומוצלחת

יה"ר שיזכה לראות רוב נחת אצל כל יוצ"ח מתוך הרחבת הדעת ושלוות
הנפש ורוב כל

עמודי המכון:

לע"נ האשה היקרה והחשובה
מרת אלטע ח' שרה בת ר' פנחס ע"ה
נפ' ח' אדר תשל"ט לפ"ק
ולע"נ בנה היקר והאהוב
הב' יעקב מנחם ע"ה בן ר' יחזקאל ישעי' נ"י
נפ' כ"ב אדר א' תש"ס לפ"ק

עמודי המכון:

הר"ר יהודה (ברמ"י) זילבער הי"ו
לע"נ זקינו הר"ח המפואר הר"ר שמחה אלטר זילבער ז"ל
נלב"ע כ' אייר תשע"א לפ"ק

קהל תולדות יהודה דתלמידי סטיטשין

ע"ש כ"ק אדמו"ר זצלה"ה זי"ע

- ירושלים עיה"ק -

• סדר השבת קודש פר' פנחס יתקיים •

באולם בית מלכה

הכניסה מרחוב ברנדיס

באטע ליל שב"ק בערך בשעה 12:30 .....

שימו לב לשינוי הזמנים!!

שחרית ביום שב"ק ..... ברכות בשעה 9:30

הודו בשעה 9:45

מנחה בשעה 6:00 .....

המשך של"ס ..... 7:30 (עד 10 דקות לפני זמן מוצ"ש)

• סדר לתשעה באב •

מעריב - באולם בית מלכה 10:00 .....

שחרית - בכותל המערבי שריד בית מקדשנו 9:00 .....

מנחה - באולם בית מלכה 6:30 .....

- אחר מנחה דברי תורה קצרים עד זמן מעריב -

קידוש לבנה - בכותל המערבי 10:15 .....

אלו יעמדו על הברכה שנדבו סכום הגון לטובת המכון
• פרוט השבוע •

נדבת ידידינו עוז הרב החסיד המפואר

הר"ר **משה זלצמן** שליט"א

- ביתר -

לרגל השמחות השרויות במעונו,

בנישואי בתו הכלה תחי'

ושמחת האירוסין של בנו הבחור החשוב נ"ו

בשעה טובה ומוצלחת

יה"ר שיזכה לראות רוב נחת אצל כל יוצ"ח מתוך הרחבת הדעת

ושלוות הנפש ורוב כל

סדר השיעורים

✦ **לפרשת ואתחנן** ✦

שיעור הקבוע במסילת ישרים יתקיים ביום ב'

שיעור הקבוע ביום ג' יתקיים כרגיל

שיעור הקבוע ביום ה' לא יתקיים

• **סעודת חמשה עשר באב** •

יתקיים יום ה' בערב

מעריב בשעה 8:20 באולם בית מלכה

ואח"כ יתקיים הטיש

מערכת השיעורים
שע"י מכון תולדות יהודה דתלמידי סטיטשין

מודעה משמחת

הננו להודיע בזה לכל אנ"ש שוחרי תורה וחסידות בארה"ב, שאחר כל התקלות שעברה על המערכת בימים האחרונים, אנו מודיעים בזה שב"ה עלה בידינו להחזיר המערכת על מקומה, ומעתה כבר ניתן לשמוע כל השיעורים כמקדם.

בימים אלו ניתוספו על המערכת מאות שיעורים של חודשי אלול ותשרי משנים קודמות, כולל שיעורים הקבועים ובישיבות וכוללים, טישן, הושענא רבא, ועוד.

- מספרי המערכת -
845.818.0045   718.536.2347

ברכת מזל טוב

ברכת מזל טוב נשגר לידידנו הנעלה איש אשר רוח בו יקר שבערכין, השם לילות כימים למען הצלחת המערכת ולהפצת תורתו של רבינו שליט"א,

הרב החסיד משה זלצמן שליט"א
- ביתר -

לרגל השמחות השרויות במעונו,
שמחת נישואי ביתו הכלה תחי'
ושמחת האירוסין של בנו הבחור החשוב ני"ו
בשעה טובה ומוצלחת

יה"ר שיזכה לראות רוב נחת אצל כל יוצ"ח מתוך הרחבת הדעת ושלוות הנפש ורוב כל

תפארת המכון